



ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z předsedy soudu Josefa Baxy a soudkyň a soudců Lucie Dolanské Bányaiové, Josefa Fialy, Milana Hulmáka, Jaromíra Jirsy, Veroniky Křestňanové, Zdeňka Kühna, Tomáše Langáška (soudce zpravodaj), Jiřího Příbáně, Kateřiny Ronovské, Dity Řepkové, Jana Svatoně, Pavla Šámala, Jana Wintra a Daniely Zemanové v řízení o ústavní stížnosti stěžovatelky **Jany S.** (jedná se o pseudonym), zastoupené JUDr. Marcelem Jurčagou, advokátem, sídlem Purkyňova 143/18, Vyškov, proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 11. ledna 2024 č. j. 9 To 366/2023-335, za účasti **Krajského soudu v Brně** jako účastníka řízení a **Nejvyššího státního zastupitelství** jako vedlejšího účastníka řízení takto:

- I. **Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 11. ledna 2024 č. j. 9 To 366/2023-335 bylo porušeno procesní právo stěžovatelky vyplývající z čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.**
- II. **Návrh na zrušení rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 11. ledna 2024 č. j. 9 To 366/2023-335 se zamítá.**

Odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Ústavní soud v tomto nálezu k ústavní stížnosti poškozené posuzoval rozsudek, kterým Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“) v odvolacím řízení podmíněně odložil výkon trestu odnětí svobody obviněnému ze sexuálních trestných činů. Ústavní soud dospěl k závěru, že krajský soud porušil právo stěžovatelky, oběti trestné činnosti v postavení poškozené v trestním řízení, plynoucí z procesní složky práva nebýt mučena

ani podrobena krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Ústavní soud však nepřistoupil ke zrušení napadeného rozsudku krajského soudu, a to – ve stručnosti – s ohledem na procesní charakter zmíněného práva ve spojení s koncepcí trestněprocesních vztahů v českém právu, s ohledem na vícestranné působení lidských práv v oblasti trestání a trestního řízení, na neexistenci základního práva poškozeného, resp. oběti na dostatečně přísné potrestání pachatele a konečně s ohledem na svou ústavní roli.

II. Skutkové okolnosti a obsah napadeného rozhodnutí

2. Z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu krajského soudu plyne, že stěžovatelka vystupovala jako poškozená v trestním řízení proti obviněnému (později obžalovanému a odsouzenému, dále jen „obviněný“).

3. Okresní soud ve Vyškově (dále jen „okresní soud“) rozsudkem ze dne 9. srpna 2023 č. j. 2 T 46/2023-298 obviněného uznal vinným přečinem výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 1, 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, přečinem zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 odst. 1 trestního zákoníku a zvláště závažným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) trestního zákoníku. Uvedených trestných činů se obviněný, druh matky poškozené, dopustil, stručně řečeno, tím, že si (v blíže nezjištěné době od března roku 2019 do roku 2021) pořídil videozáznam zachycující tehdy nezletilou stěžovatelku (narozenou v roce 2003) při intimním styku s ním. Záznam přechovával ve svém mobilním telefonu a v galerii na Facebooku. Dále přinejmenším od počátku roku 2020 do roku 2021 tehdy ještě nezletilou stěžovatelku nutil až pětkrát týdně pod pohrůžkou zveřejnění jejich intimních fotografií či videozáznamu k pohlavnímu styku, ačkoliv věděl, že nedosáhla věku osmnácti let. Ve svém jednání pokračoval až do června 2022. Okresní soud obviněného odsoudil k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání tří let a k trestu propadnutí věci. Současně obžalovanému uložil povinnost nahradit stěžovatelce nemajetkovou újmu ve výši 300 000 Kč s příslušenstvím.

4. Obviněný se proti rozsudku okresního soudu odvolal. Odvolání podal nejprve blanketní, směřovalo „do těch výroků, proti kterým mu právo podat odvolání náleží,“ později je odůvodnil (obsahově zůžil) tak, že směřovalo proti výroku o trestu odnětí svobody. Konkrétně navrhoval, aby mu byl uložen trest odnětí svobody s maximálním možným odkladem, resp. zkušební lhůtou. Odvolání obviněného okresní soud zaslal k vyjádření státnímu zastupitelství a zmocněnci poškozené (advokátu, který ji zastupuje i v řízení o ústavní stížnosti). Poškozená se prostřednictvím svého zmocněnce vyjádřila tak, že si je vědoma toho, že uložení trestu je věcí soudu a že nemá v tomto směru nic navrhopat, oponovala však některým tvrzením obviněného, jimiž odůvodňoval své odvolání proti způsobu výkonu trestu odnětí svobody. Pro úplnost je nutno dodat, že se proti výroku o trestu v neprospěch obviněného odvolal i státní zástupce, ten však později vzal své odvolání zpět.

5. Krajský soud k rozhodnutí o odvolání obviněného nařídil veřejné zasedání, na němž předvolal obviněného; o veřejném zasedání vyrozuměl krajského státního zástupce a obhájce obviněného. Krajský soud pak napadeným rozsudkem č. j. 9 To 366/2023-335 ze dne 11. ledna 2024 zrušil rozsudek okresního soudu jen ve výroku o způsobu výkonu trestu odnětí svobody. Nově rozhodl tak, že obviněnému výkon tříletého trestu odnětí

svobody podmíněně odložil na zkušební dobu pěti let za současného vyslovení dohledu nad obviněným. Podle krajského soudu totiž u obviněného existovala reálná naděje, že účelu trestu bude dosaženo bez přímého výkonu ve věznici. Tento závěr odůvodnil zejména tím, že se obviněný ke svému jednání plně doznal (prohlásil vinu) a projevil lítost, přičemž nebyly zjištěny žádné negativní poznatky o jeho chování po zahájení trestního řízení. Podle krajského soudu se nejedná o *a priori* násilníka, devianta či sexuálního predátora. Krajský soud uvedl, že obviněný pracuje, podle svých možností splácí své exekuční závazky a živí rodinu, která je na něm plně ekonomicky závislá. Dále soud přihlédl ke skutečnosti, že prvotní impuls k sexuálnímu kontaktu vzešel od stěžovatelky. Bez toho by podle krajského soudu ke spáchání trestné činnosti obviněným s vysokou mírou pravděpodobnosti vůbec nedošlo. Psychická újma stěžovatelky pak podle krajského soudu, s odvoláním na znalecký posudek, měla jen mírnější charakter.

III. Argumentace stěžovatelky

6. Rozsáhlou ústavní stížnost proti napadenému rozsudku krajského soudu lze shrnout tak, že stěžovatelka poukazuje na vadný postup krajského soudu v odvolacím řízení, jehož předmětem byl toliko přezkum výroku o trestu uložený obviněnému, a na výstup tohoto řízení, jímž bylo podmíněně odložení trestu odnětí svobody. Stěžovatelka uvádí, že se domáhá zrušení tohoto pravomocného rozsudku krajského soudu v neprospěch pachatele; prvostupňový rozsudek s nepodmíněným trestem odnětí svobody přitom označuje, s drobnými výhradami, za ústavně konformní. Podle stěžovatelky se vzhledem k vývoji judikatury Evropského soudu pro lidská práva otevírá prostor pro zásahy Ústavního soudu v neprospěch pachatele navzdory jeho dosavadní judikatuře. Tvrdí, že rozsudkem krajského soudu bylo porušeno její ústavně zaručené právo na nedotknutelnost osoby a soukromí a právo nebýt podrobena ponižujícímu zacházení podle čl. 7 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), právo na ochranu lidské důstojnosti a soukromí podle čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy, právo na účinné vyšetřování podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy a právo na účast v řízení ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

7. Stěžovatelka svou ústavní stížnost rámuje tak, že stát nedostál svým pozitivním závazkům na poli potíhu znásilnění. Jelikož znásilnění představuje velmi intenzivní zásah do lidské důstojnosti, povinnosti státu se v tomto kontextu nevycerpávají nastavením trestněprávních norem. Stát musí vynaložit veškeré úsilí, aby objasnil všechny aspekty trestného činu včetně jeho možných následků pro oběť, zvláště v nynějším případě, kdy oběť bylo dlouhodobě znásilňované dítě. S četnými odkazy na Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání (sdělení č. 59/2016 Sb. m. s., dále jen „Lanzarotská úmluva“) stěžovatelka vysvětluje, že stát je povinen jednat v nejlepším zájmu dítěte, s respektem k jeho právům a nesmí zhoršovat trauma dítětem utrpěné. V žádné fázi řízení pak oběť nesmí být vystavena opakované viktimizaci. Stát je také povinen nastavit systém účinných, přiměřených a odrazujících sankcí a brát v potaz přitěžující okolnosti způsobení vážné újmy oběti a spáchání trestného činu osobou, která s dítětem žije v jedné domácnosti. Trestněprávní normy je proto třeba vykládat v souladu se jmenovanými úmluvami,

k čemuž však v nynějším případě podle stěžovatelky nedošlo, a stát nedostál svým výše jmenovaným závazkům.

8. Stěžovatelka v tomto ohledu uvádí, že nedošlo k řádnému objasnění skutku, zejména z hlediska následků v osobní sféře stěžovatelky v důsledku dlouhodobého znásilňování v kombinaci s vydíráním. Podle stěžovatelky orgány činné v trestním řízení v podstatě nezkoumaly, jak jí pachatel ublížil z hlediska dlouhodobých následků, ačkoliv to bylo jejich povinností podle § 42 trestního zákoníku ve spojení s čl. 28 písm. a) Lanzarotské úmluvy. To vše bylo významné pro rozhodnutí o trestu, na čemž nic podle stěžovatelky nemění ani skutečnost, že trestní soud přijal prohlášení viny obviněného. Stěžovatelka má také za to, že krajský soud nepřipustně bagatelizoval následky trestné činnosti obviněného. Krajský soud měl vědět, že stěžovatelka byla déle než půl roku v psychiatrické nemocnici, neboť to vypověděl sám obviněný v řízení před prvostupňovým soudem. I tímto se měl krajský soud dopustit sekundární viktimizace a porušení čl. 31 odst. 1 písm. f) Lanzarotské úmluvy.

9. Stěžovatelka také poukazuje na řadu postupů, jimiž měl krajský soud porušit její práva. V první řadě stěžovatelku ani jejího zástupce vůbec neuvědomil o konání veřejného zasedání o odvolání obviněného. Tím podle stěžovatelky porušil její práva zaručená čl. 38 odst. 2 Listiny, čl. 6 Úmluvy a čl. 31 odst. 2 Lanzarotské úmluvy. Další procesní pochybení stěžovatelka spatřuje v tom, že některé závěry a argumenty krajský soud přidal do písemného odůvodnění rozsudku, ačkoliv nezazněly v ústním odůvodnění.

10. Dále stěžovatelka namítá, že krajský soud v rozporu s § 263 odst. 7 trestního řádu zcela „přerámoval“ skutkový stav, aniž by provedl jakékoliv důkazy. Krajský soud údajně dospěl ke zcela nepodloženým závěrům o úloze obviněného jako živitele rodiny, bagatelizoval jeho trestnou činnost, popřel následky této činnosti a zcela neúvodně přenesl vinu na stěžovatelku. Tím krajský soud podle mínění stěžovatelky porušil čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), čl. 2 odst. 2 Listiny a princip dělby moci. Závěr o tom, že obviněný je živitelem rodiny, je podle stěžovatelky zcela nesprávný. Obviněný je permanentně zadlužený, má exekuce, platí výživné k rukám jiných matek svých dětí a jeho soužití s rodinou je toxické a nabývá i protiprávních rozměrů (přestupková jednání).

11. Dále stěžovatelka rozporuje závěr krajského soudu, že poměr s obviněným sama iniciovala. Jedná se podle ní o opakovanou viktimizaci a o závěr nepřipustný a fakticky nepravdivý, neboť krajský soud vyšel z procesně nepoužitelného důkazu (prvotního úředního záznamu), který navíc nic takového neříká. I kdyby dané závěry byly pravdivé, stěžovatelka namítá, že je nelze použít jako polehčující okolnosti. Zdůrazňuje, že konsenzuální pohlavní styk iniciovaný kteroukoliv stranou za žádných okolností neospravedlňuje ani nezlehčuje pozdější znásilnění. Jako popírající její lidskou důstojnost tak stěžovatelka kritizuje úvahu krajského soudu, podle níž konsenzuální styk obviněného s dítětem v jeho péči zakládá ospravedlnění či shovívavější hodnocení opakovaného znásilnění.

12. Za další ze dvou nejzávažnějších zásahů do svých práv stěžovatelka označuje uložení nepřiměřeně mírného trestu obviněnému. Má za to, že podmíněně odložený trest z hlediska závažnosti skutku, jeho trvání a vyvolaných následků není přiměřený, účinný ani odrazující, což je v rozporu s čl. 27 odst. 1 Lanzarotské úmluvy a čl. 3 Úmluvy

s ohledem na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. února 2024, *M.G. proti Litvě*, č. stížnosti 6406/21.

IV. Shrnutí řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní stížnost podle platného rozvrhu práce připadla III. senátu Ústavního soudu pod spisovou značkou III. ÚS 869/24. III. senát usnesením ze dne 22. května 2024 sp. zn. III. ÚS 869/24 rozhodl o postoupení této věci k projednání a rozhodnutí plénu Ústavního soudu podle čl. 1 odst. 1 písm. i) rozhodnutí pléna Ústavního soudu ze dne 25. března 2014 č. j. Org. 24/14, o atrahování působnosti, podle něhož si plénum Ústavního soudu podle § 11 odst. 2 písm. k) zákona o Ústavním soudu vyhrazuje rozhodování o jiné věci, navrhně-li to jednomyslně senát příslušný k projednání a rozhodnutí věci. III. senát tento postup zvolil s ohledem na to, že otázky nastolené ústavní stížností stěžovatelky řeší více senátů Ústavního soudu, a s ohledem na očekávatelný budoucí nárůst podobně formulovaných ústavních stížností. III. senát proto považoval za vhodné sjednotit postup ve vztahu k ochraně základních práv stěžovatelů i ve vztahu k Evropskému soudu pro lidská práva. Ústavní stížnost je od té doby vedena pod spisovou značkou Pl. ÚS 17/24.

14. Plénum Ústavního soudu následně řízení o ústavní stížnosti přerušilo usnesením ze dne 12. června 2024 č. j. Pl. ÚS 17/24-53, a to do skončení řízení vedeného u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 8 Tz 18/2024. Posledně uvedené řízení bylo vedeno o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti proti napadenému rozsudku krajského soudu. Nejvyšší soud rozhodl rozsudkem ze dne 10. července 2024 č. j. 8 Tz 18/2024-426 (dále jen „rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona“), jímž vyslovil, že napadeným rozsudkem krajského soudu byl porušen zákon ve prospěch obviněného. Ústavní soud pak usnesením ze dne 31. července 2024 č. j. Pl. ÚS 17/24-72 rozhodl o pokračování v řízení.

15. Usnesením č. j. Pl. ÚS 17/24-85 ze 4. září 2025 Ústavní soud k oznámení soudce Pavla Šámala, že předsedkyní senátu Nejvyššího soudu, který rozhodoval o stížnosti pro porušení zákona, byla jeho manželka, rozhodl, že soudce Pavel Šámal není vyloučen z projednání a rozhodování této věci. Na tomto závěru, k opětovnému podnětu soudce Pavla Šámala, Ústavní soud setrval i při neveřejné poradě pléna konané 22. ledna 2025.

16. Ústavní soud si vyžádal soudní spis a vyzval účastníka a vedlejší účastníky řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřili.

17. **Krajský soud** ve svém vyjádření Ústavní soud ubezpečil, že stěžovatelku nikdy nedehonestoval ani neporušil její ústavní práva. Ke stěžovatelčiným konkrétním námitkám uvedl, že její zmocněnec při hlavním líčení před okresním soudem ani v rámci odvolacího řízení neuvedl informace o psychických potížích stěžovatelky, které vedly k její hospitalizaci. Zmocněnec nijak nereagoval, ani když obviněný při hlavním líčení uvedl, že je stěžovatelka v léčbě. I zmocněnec se odvolával na znalecký posudek, podle něhož má psychická újma stěžovatelky mírný charakter a lze očekávat vymizení psychických obtíží.

18. Co se týče nevyrozumění stěžovatelky a jejího zmocněnce o konání veřejného zasedání o odvolání, krajský soud vysvětlil, že projednával pouze odvolání obžalovaného

proti výroku o trestu. Nebylo tudíž jeho povinností stěžovatelku o konání veřejného zasedání vyrozumívat. Zmocněnec stěžovatelky měl k dispozici odvolání obžalovaného a písemně se k němu vyjádřil. Dále krajský soud uvedl, že v žádném případě neměnil ani nedoplňoval skutková zjištění a že nehodnotil skutkový stav jinak než okresní soud, tudíž neporušil § 263 odst. 7 trestního řádu.

19. Z hlediska úvah o druhu a výměře trestu krajský soud zopakoval a rozvedl své závěry obsažené v napadeném rozsudku. Zdůraznil, že obžalovaný prohlásil vinu, čímž zabránil sekundární viktimizaci stěžovatelky, že dosud nebyl trestán a že pracoval s dobrou pracovní morálkou. Navíc doložil, že má se svou družkou (matkou stěžovatelky) syna a podílí se na péči o domácnost, v níž jsou další děti. Co se týče následků trestné činnosti, krajský soud uvedl, že vyšel ze znaleckého posudku, který poukazoval na toliko mírný charakter psychických obtíží stěžovatelky; o těchto závěrech neměl důvod pochybovat. Krajský soud též poukázal na počáteční dobrovolnost pohlavního styku stěžovatelky s obžalovaným. V tomto směru uvedl, že pokud by k sexuálnímu styku, který byl zpočátku dobrovolný, nedošlo, obžalovaný by si nemohl pořídit videozáznam a spáchat trestné činy. V souvislosti s přiměřeností trestu pak krajský soud uzavřel, že ačkoli byl jeho výkon podmíněně odložen, jde stále o trest odnětí svobody, jehož výkon může být nařízen v případě porušování podmínek.

20. **Stěžovatelka** v replice k vyjádření krajského soudu uvedla, že na své ústavní stížnosti trvá. Ohradila se proti kritice svého zmocněnce ze strany krajského soudu. Zmocněnec znal její potřeby v otázkách adekvátního trestu pro obžalovaného a jejího civilního nároku a svůj postup přizpůsobil tak, aby stěžovatelku co nejméně zatěžoval. Rozhodnutí okresního soudu přitom bylo akceptovatelné. Dále stěžovatelka uvedla, že český trestní proces je ovládan zásadou oficiality a že konečnou odpovědnost za zákonost postupu a výsledek řízení má soud. Krajský soud oproti tomu podle stěžovatelky klade na zmocněnce povinnosti odpovídající zcela kontriktornímu procesu jako v anglosaském pojetí. V tomto ohledu ovšem krajský soud nelogicky zmocněnce nijak nevyrozuměl o konání veřejného zasedání o odvolání. Stěžovatelka namítla, že ani ve svém vyjádření krajský soud nevysvětlil svůj postup, který odporoval § 43 odst. 1 trestního řádu.

21. Poté, co Ústavní soud rozhodl o pokračování v řízení, se stěžovatelka vyjádřila k mezitím vydanému rozsudku Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona a k nastalé procesní situaci. Uvedla, že skončené řízení o stížnosti pro porušení zákona formálně ani materiálně nekonsumuje předmět ústavní stížnosti. Zatímco ústavní stížnost je prostředkem ochrany subjektivních práv, rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona je nástrojem konkrétní evaluace skončeného řízení z hlediska klíčových zájmů státu a jeho trestní politiky s účinky do budoucna. Navíc se odlišují referenční rámce rozhodování Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, který posuzuje ústavnost a je vázán toliko ústavním pořádkem. Současně se však stěžovatelka vyjádřila k závěrům Nejvyššího soudu, neboť mohou být inspirací pro rozhodování Ústavního soudu.

22. Stěžovatelka vyjádřila souhlas s celkovým vyzněním rozsudku, ale rozporovala některé jeho dílčí závěry, a to ohledně sepsu písemného vyhotovení rozsudku a ohledně závěru, že krajský soud neporušil zákon, když stěžovatelce neoznámil konání veřejného zasedání o odvolání. Setrvala na názoru, že krajský soud tím zásadně porušil její participační práva oběti.

23. Dále se stěžovatelka obsáhle vyjádřila k tomu, co by měl Ústavní soud učinit v případě, že shledá porušení jejich ústavně zaručených práv. Dovodila, že Ústavní soud má pravomoc zrušit trestní rozsudek v neprospěch obviněného a že by tak měl učinit i v nyní posuzovaném případě. Stěžovatelka svou argumentaci, stručně řečeno, založila na třech bodech. Zaprvé, společensko-politický i právní vývoj podle ní vede k posunu k postmodernímu pojetí trestního práva, jehož součástí je důraz na práva obětí, jejich rehabilitaci a také na dostatečné tresty pro pachatele. Zadruhé, z posláni Ústavního soudu k ochraně ústavnosti podle stěžovatelky vyplývá nutnost efektivních mechanismů skutečného vynucení ústavních práv, aby ústavní pořádek nebyl pouhou deklarací a samomluvou. V tomto konkrétním případě je to zvlášť viditelné, neboť jde o porušení práv, která požívají té nejvyšší ochrany. Kontextem jejich porušení bylo navíc opakované zneužití moci – nejprve ze strany otčima, který namísto péče stěžovatelku dlouhodobě znásilňoval, a následně ze strany státu, který v ochraně stěžovatelky selhal. Zatřetí, kasačnímu zásahu Ústavního soudu nebrání ani jiná práva či ústavní principy. Stěžovatelka postupně vysvětluje, proč zásady *non bis in idem* a rovnosti zbrání ani pravidlo, podle něhož jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy (čl. 40 odst. 1 Listiny a čl. 90 Ústavy), nepředstavují překážku pro případný kasační výrok. Stěžovatelka uzavřela, že Ústavní soud by měl přijmout výklad, který připustí kasaci trestních rozhodnutí v neprospěch obžalovaných.

24. K ústavní stížnosti se vyjádřilo také **Nejvyšší státní zastupitelství**, jemuž Ústavní soud posléze přiznal postavení vedlejšího účastníka řízení usnesením ze dne 25. září 2024 č. j. Pl. ÚS 17/24-107. Podle Nejvyššího státního zastupitelství krajský soud svým excesivním procesním postupem porušil právo stěžovatelky na účinné vyšetřování. Především vůbec nelze hovořit o pečlivém posouzení případu ani o důkladné, objektivní a nestranné analýze všech relevantních aspektů. Krajský soud se podle Nejvyššího státního zastupitelství jednostranně zabýval okolnostmi ve prospěch obviněného, aniž by zohlednil zásadní dopady trestného činu do života stěžovatelky a intenzitu a trvání zásahu do nejintimnější sféry stěžovatelky. Nejvyšší státní zastupitelství s odkazy na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a na Lanzarotskou úmluvu také uvedlo, že krajský soud nezohlednil požadavek na odstrašující účinek potrestání, naopak čin bagatelizoval nemístným poukazem na spoluodpovědnost stěžovatelky. Za dostatečné zpřisňující opatření v tomto ohledu nelze považovat ani uložení dohledu obviněnému.

25. Podle Nejvyššího státního zastupitelství tedy jednoznačně došlo k zásahu do stěžovatelčiných práv v rovině procedurální. Avšak ani z práva na účinné vyšetřování není možné dovodit přímý nárok stěžovatelky na uložení konkrétního nepodmíněného trestu odnětí svobody. Prosazovat nárok státu na potrestání pachatele je stále prerogativem veřejné žaloby, které k tomu slouží ústavně předvidaný monopol. Současně Nejvyšší státní zastupitelství poukázalo na zásadní význam právní jistoty obviněného. To však podle Nejvyššího státního zastupitelství nevylučuje dodržování závazků plynoucích z Úmluvy, aby trestní sankce nepodřývaly odstrašující charakter soudního systému.

26. Co se týče dalších částí ústavní stížnosti, Nejvyšší státní zastupitelství se neztotožnilo se stěžovatelčinou argumentací ve vztahu k některým dílčím postupům krajského soudu. Konkrétně nepovažovalo za vadu napadeného rozsudku obsahovou odlišnost ústního odůvodnění a jeho písemného vyhotovení ani nevyrozumění stěžovatelky o konání veřejného zasedání o odvolání.

27. Konečně se Nejvyšší státní zastupitelství vyjádřilo k možnostem veřejné žaloby (státního zastupitelství) hájit zájmy poškozeného v dovolacím řízení tzv. mimo dovolací důvody. Uvedlo, že situace, kdy státní zastupitelství nemůže mimo dovolací důvody podat dovolání v neprospěch obviněného v případě uložení excesivně mírného trestu, je neudržitelná. S odkazem na princip rovnosti v řízení a na ustanovení čl. 4, čl. 80 a čl. 90 Ústavy navrhlo Ústavnímu soudu, aby *pro futuro* vyslovil závazný závěr směřující k rozšíření dovolacího práva veřejné žaloby ve vztahu k výroku o trestu za podmínky, že takové dovolání směřuje výslovně k ochraně ústavně zaručených práv poškozených nebo k naplnění závazků vyplývajících pro Českou republiku z mezinárodních smluv. Tomu by měla odpovídat povinnost poškozených před podáním ústavní stížnosti využít podnětu k podání dovolání nejvyšším státním zástupcem jako účinného prostředku nápravy ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

28. Na základě uvedených argumentů Nejvyšší státní zastupitelství Ústavnímu soudu navrhlo, aby vyslovil porušení práv stěžovatelky, aniž by rušil napadený rozsudek. Tento závěr Nejvyšší státní zastupitelství argumentačně podpořilo v doplnění svého vyjádření ze dne 4. prosince 2024, jímž zejména poukázalo na nutnost ochrany práv obviněného.

29. Obdržená vyjádření zaslal Ústavní soud stěžovatelce na vědomí. Krajské státní zastupitelství v Brně ani obviněný v postavení vedlejších účastníků řízení se k ústavní stížnosti nevyjádřili.

V. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

30. Předtím, než Ústavní soud přistoupí k věcnému posouzení ústavní stížnosti, posoudí, zda je stěžovatelka vůbec oprávněna k podání ústavní stížnosti a proti jakému zásahu veřejné moci do základních práv ústavní stížnost směřuje či směřovat může, popř. v jakém rozsahu.

31. Podle § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu je ústavní stížnost možno podat pouze za podmínky, že navrhovatel tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno jeho základní právo nebo svoboda. O tom, že stěžovatelka tvrdí, že napadeným rozhodnutím krajského soudu byla porušena její ústavně zaručená základní práva a svobody (ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva při výkladu Úmluvy), není pochyb; proto proti němu brojí ústavní stížností a navrhuje jeho zrušení. Nutno již na tomto místě zdůraznit, že stěžovatelka namítala porušení svého práva podle čl. 3 Úmluvy, jehož součástí je – podle Evropského soudu pro lidská práva – v některých případech i pozitivní závazek státu podrobit posouzení trestu uloženého pachateli pečlivému přezkumu a důkladné, objektivní a nestranné analýze. Ústavní stížností napadené rozhodnutí přitom bylo způsobilé do tohoto práva zasáhnout (viz část VI. A níže). Pochyby nepanují ani ohledně existence rozhodnutí, kterým mělo být porušeno stěžovatelčino základní právo nebo svoboda.

32. Zbývá proto posoudit, zda stěžovatelka byla účastnicí řízení, z něhož napadené rozhodnutí vzešlo, ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu, či zda je vůči ní toto rozhodnutí „jiným zásahem“ v užším smyslu uvedeného ustanovení.

33. Osobou aktivně legitimovanou k podání ústavní stížnosti proti rozhodnutí ve smyslu citovaného ustanovení je „fyzická nebo právnická osoba, která byla účastníkem řízení před orgánem veřejné moci, jehož rozhodnutí se jí má dotýkat. [...] Nezbytnou podmínkou tedy je, aby takováto osoba byla účastníkem původního řízení a jako účastník rovněž vystupovala a jako s účastníkem s touto bylo jednáno.“ [usnesení ze dne 22. října 1996 sp. zn. III. ÚS 137/96 (U 28/6 SbNU 593)]. Zákodárce ovšem v zákonu o Ústavním soudu nespecifikoval, o jakou formu účastenství se má jednat [nález ze dne 26. dubna 2005 sp. zn. II. ÚS 310/04 (N 93/37 SbNU 269)]. Účastenství v řízení má v ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu autonomní význam. Pojem účastník řízení ostatně není v trestním procesu, z něhož vzešla i nyní posuzovaná ústavní stížnost, používán. Proto také § 76 odst. 2 zákona o Ústavním soudu upřesňuje, že *šlo-li o trestní řízení, jsou vedlejšími účastníky strany tohoto řízení*.

34. Ústavní soud vyšel z postavení poškozeného v trestním řízení, zejména v jeho soudním stádiu. Trestní řád v § 12 odst. 7 poškozeného výslovně označuje za stranu trestního řízení. Strany mají přitom mezi subjekty trestního řízení zvláštní postavení a širokou paletu práv. To platí také pro poškozené, jimž svědčí právo vystupovat vlastním jménem před soudem, uplatňovat zde procesní návrhy, vyjadřovat se k věci, jakož i další práva, přičemž nejde o práva spojená pouze s adhezním nárokem (nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení). Podle § 43 trestního řádu má poškozený *právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahližet do spisů (§ 65 trestního řádu), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit*. Tato práva má obecně, nejen k rozhodování o adhezním nároku, ale i k vině a trestu (srov. § 43 odst. 1 trestního řádu ve vztahu k odstavci 3 téhož ustanovení). Ostatně i v odborné literatuře se traktuje názor, že „je nezbytné, nevzdal-li se svých procesních práv podle § 43 odst. 5, vyzoomet o konání veřejného zasedání o odvolání i poškozeného, který neuplatnil nárok podle § 43 odst. 3, neboť jeho právo zúčastnit se tohoto veřejného zasedání upravuje § 43 odst. 1.“ (KOURIL, Ivo. § 233: Příprava veřejného zasedání. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav et al. *Trestní řád: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017; obdobně ŠÁMAL, Pavel. § 43 [Poškozený]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 515).

35. Jinak řečeno, poškozený má jako strana trestního řízení právo slyšet a být slyšen ve vztahu k úkonům, jimiž či při nichž se tvoří základ pro meritorní rozhodnutí trestního soudu. Na základě vymezení postavení poškozených v trestním řádu tedy Ústavní soud dospěl k závěru, že stěžovatelka byla účastnicí řízení ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

36. Tento závěr je v souladu s dřívějšími rozhodnutími Ústavního soudu [nálezy ze dne 26. dubna 2022 sp. zn. IV. ÚS 1993/21 (N 53/111 SbNU 331), bod 12; a ze dne 10. května 2023 sp. zn. I. ÚS 443/23, bod 12]. Je pravda, že v jiných případech Ústavní soud posoudil ústavní stížnost poškozených na porušení jejich práva na účinné vyšetřování v důsledku trestního rozsudku nikoliv jako stížnost proti rozhodnutí, nýbrž jako stížnost proti jinému zásahu orgánu veřejné moci ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu [nález ze dne 6. října 2020 sp. zn. III. ÚS 1412/20 (N 195/102 SbNU 226), body 16–21; nález ze dne 22. března 2022 sp. zn. III. ÚS 3006/21 (N 41/111 SbNU 166), body 19–24]. V oněch případech však stěžovatelé své ústavní stížnosti obsahově koncipovali proti jinému zásahu orgánu veřejné moci a navrhli, aby Ústavní soud vydal

pouze deklaratorní výrok o porušení základního práva podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

37. Nynější ústavní stížnost směřuje výslovně proti napadenému rozhodnutí krajského soudu a obsahuje návrh na jeho zrušení (stejně jako v citovaných případech sp. zn. IV. ÚS 1993/21 a I. ÚS 443/23). Úvahy Ústavního soudu v citovaném nálezu sp. zn. III. ÚS 1412/20, bodu 18, podle nichž byl poškozený účastníkem pouze řízení adhezního, nikoliv již účastníkem řízení o vině a trestu [účastníkem ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], je třeba považovat tak jako tak tímto nálezem plněna Ústavního soudu za překonané (§ 23 zákona o Ústavním soudu *per analogiam*). V mezidobí od vydání citovaných nálezů sp. zn. III. ÚS 1412/20 a sp. zn. III. ÚS 3006/21 navíc došlo k vývoji judikatury Evropského soudu pro lidská práva, podle níž pozitivní závazky plynoucí z čl. 3 Úmluvy vyžadují v případě závažných útoků na fyzickou či mentální integritu též pečlivý přezkum a důkladnou, objektivní a nestrannou analýzu uloženého trestu, jak blíže vysvětluje část VI. A tohoto nálezu.

38. Co se týče přípustnosti ústavní stížnosti, Ústavní soud zvažoval, jaký vliv na ni má skutečnost, že stěžovatelka ústavní stížností nenapadla rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2024 č. j. 8 Tz 18/2024-426, jímž Nejvyšší soud ve věci samé jako poslední obecný trestní soud rozhodl o stížnosti ministra spravedlnosti pro porušení zákona (viz bod 14 výše).

39. Nutno předeslat, že podání stížnosti pro porušení zákona je procesní úkon v dispozici ministra spravedlnosti, nikoli poškozeného. Poškozený jistě může stejně jako kterákoliv jiná osoba učinit ministru spravedlnosti podnět, aby stížnost podal, ale nemá právní nárok na uplatnění tohoto opravného prostředku (§ 266 odst. 1 trestního řádu), nemá ho tedy ve své dispozici. I když tento opravný prostředek není primárně konstruován pro ochranu subjektivních základních práv poškozeného, jeho uplatnění jiným oprávněným orgánem může i tento účel sledovat a naplnit, přinejmenším v rovině deklaratorní, autoritativním konstatováním porušení zákona. Je také zřejmé, že pokud by k namítanému porušení základních práv a svobod poškozeného došlo rozhodnutím Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona, byl by samozřejmě oprávněn i proti němu podat ústavní stížnost (srov. nález sp. zn. II. ÚS 2268/07 ze dne 29. února 2008, N 45/48 SbNU 527; ústavní stížnost proti rozhodnutí Nejvyššího soudu sice tehdy podával odsouzený, není však žádného důvodu dovozovat, že by poškozený, jenž je stranou řízení, sám ústavní stížnost na ochranu svých základních práv podat nemohl). To však ještě neodpovídá na otázku, jaké důsledky pro řízení o ústavní stížnosti proti rozhodnutí nižšího soudu, které Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona věcně přezkoumal, má skutečnost, že stěžovatel ústavní stížností proti rozhodnutí Nejvyššího soudu nebrojí, tedy je nechává nedotčeno, přestože jde o poslední rozhodnutí ve věci samé.

40. Ústavní soud poznamenává, že stěžovatelka přímo netvrdí, že by Nejvyšší soud (také) porušil její základní práva a svobody, jejichž ochrany se dovolává. Nejvyšší soud formálně vzato vyslovil, že krajský soud napadeným rozsudkem porušil zákon, což sice není totéž jako autoritativní konstatování porušení základních práv a svobod stěžovatelky, nicméně právě o taková zjištění Nejvyšší soud svůj závěr opřel. Napadený rozsudek krajského soudu také nebyl rozsudkem Nejvyššího soudu odklizen [a s ohledem na platnou právní úpravu ani nemohl být, viz § 268 odst. 2 a § 269 trestního řádu a zejména nález sp. zn. Pl. ÚS 15/01 ze dne 31. října 2001 (N 164/24 SbNU 201; 424/2001

Sb.)], neboť Nejvyšší soud shledal, že zákon byl sice porušen, ale ve prospěch obviněného.

41. Ústavní stížnost proti předcházejícímu rozsudku krajského soudu proto nepřipustná jako celek formálně není a Ústavní soud je oprávněn ji projednat.

42. To však neznamená, že všechny námitky uplatněné v ústavní stížnosti jsou také přípustné materiálně. Stále platí, že ústavní stížnost je subsidiárním prostředkem ochrany základních práv a svobod. Logickým důsledkem subsidiarity ústavní stížnosti a z ní plynoucí podmínky vyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práva je povinnost stěžovatele napadnout ústavní stížností i to rozhodnutí, jímž bylo o posledním prostředku k ochraně jeho práva rozhodnuto (WAGNEROVÁ, E., DOSTÁL, M., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, a. s., 2007, s. 381; pro srovnání viz též usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1067/24 ze dne 7. května 2024, sp. zn. IV. ÚS 2876/22 ze dne 22. listopadu 2022, sp. zn. I. ÚS 1716/13 ze dne 27. června 2013, sp. zn. IV. ÚS 365/13 ze dne 28. března 2013, sp. zn. III. ÚS 888/10 ze dne 12. srpna 2010 či usnesení sp. zn. I. ÚS 1088/09 ze dne 28. května 2009). Jak již bylo řečeno, stěžovatelka sice neměla ve své dispozici stížnost pro porušení zákona (nejde o její procesní prostředek), pokud ji však ministr spravedlnosti uplatnil, měla již možnost se jako strana řízení k jejímu obsahu vyjádřit z hlediska svých základních práv, což také učinila, a důvodům stížnosti, k níž dala ostatně sama podnět, přitakala. Nejvyšší soud dal ministru spravedlnosti až na výjimky zapravdu, což stěžovatelka v doplnění ústavní stížnosti kvituje, s výjimkou dílčích závěrů týkajících se sepisu písemného vyhotovení rozsudku krajského soudu a neoznámení konání veřejného zasedání stěžovatelce jako poškozené (viz bod 9 tohoto nálezu), což se projevilo ve výroku rozsudku Nejvyššího soudu tak, že nebylo vysloveno porušení § 125 odst. 1 a § 129 odst. 1 trestního řádu (nedostatků v písemném vyhotovení rozsudku) a § 43 odst. 1 a § 51 odst. 1 (nevýrozumění stěžovatelky o konání veřejného zasedání). Stěžovatelka přitom tvrdí, že posléze uvedený závěr Nejvyššího soudu je v příkrém rozporu s § 43 odst. 1 trestního řádu a s jejími základními participativními právy.

43. Z hlediska procesní taktiky stěžovatelky je pochopitelné, že za této situace stěžovatelka ponechává stranou rozsudek Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona, jenž jí z převážné části dává za pravdu, a ústavní stížnost proti němu nevznáší s argumentem, že od něj beztak „nebylo lze očekávat naplnění ambicí, které má ústavní stížnost stěžovatelky“. Na straně druhé uvádí, že může – až na zmíněné výhrady – úvahové postupy Ústavního soudu inspirovat či jinak ovlivnit. Důsledkem této procesní taktiky nicméně je, že Ústavní soud nemůže rozsudek Nejvyššího soudu ani částečně (v rozsahu toho, v čem Nejvyšší soud porušení zákona ve výroku neshledal) přezkoumat a bez ohledu na výsledek tohoto řízení zůstane jeho rozsudek, jenž je posledním rozhodnutím ve věci samé, v platnosti.

44. Námitky vůči rozsudku krajského soudu a jeho procesnímu postupu, které byly uplatněny i v řízení o stížnosti pro porušení zákona a které Nejvyšší soud důvodnými neshledal, konkrétně tedy námitky týkající se sepisu písemného vyhotovení rozsudku krajského soudu a neoznámení konání veřejného zasedání stěžovatelce jako poškozené, se tedy v tomto řízení o ústavní stížnosti staly materiálně nepřipustnými. Není proto namístě, aby se Ústavní soud vyjadřoval kriticky k jeho dílčím, resp. vedlejším závěrům, když stěžovatelka záměrně tento rozsudek ústavní stížností nenapadla.

45. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že stěžovatelka je zastoupena advokátem a ústavní stížnost proti rozsudku krajského soudu, k jejímuž projednání je Ústavní soud příslušný, podala včas.

VI. Věcné posouzení ústavní stížnosti

46. Při přezkumu napadeného rozhodnutí Ústavní soud postupoval následovně. Nejprve se zaměřil na otázku, zda napadený rozsudek krajského soudu ob stojí z hlediska pozitivních závazků plynoucích z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy (VI. A). Poté Ústavní soud vysvětlil, jaké procesní důsledky má porušení stěžovatelčích práv v nyní posuzovaném případě (VI. B).

VI. A) Procesní složka práva nebýt podroben špatnému zacházení

47. První otázkou, kterou Ústavní soud musí vyřešit, je, jaké stěžovatelčino základní právo bylo zasaženo. Stěžovatelka v ústavní stížnosti brojila proti rozsudku krajského soudu, jehož výstupem byla změna (podle stěžovatelky zmírnění) trestu uloženého obviněnému na trest podmíněně odložený, a proti postupu tomuto rozhodnutí předcházejícímu. Stěžovatelka namítla nedodržení pozitivních závazků a neadekvátní reakci státu, konkrétně krajského soudu, na trestnou činnost, jejíž byla obětí. Porušení těchto závazků spatřovala zejména v tom, že krajský soud v odůvodnění napadeného rozsudku vedl stereotypizující a ničím nepodložené úvahy vedoucí k sekundární viktimizaci oběti, že se nedostatečně zabýval následky trestného činu pro stěžovatelku, popř. je bagatelizoval, zatímco vyvyšoval okolnosti svědčící ve prospěch obviněného bez dostačujících podkladů pro takové závěry, a že ve výsledku uložil obviněnému nepřiměřeně mírný trest.

48. Ústavní soud s ohledem na zásadu, podle níž soud zná právo (*iura novit curia*), není vázán právní kvalifikací provedenou stěžovatelkou v ústavní stížnosti. Na základě pečlivého rozboru stěžovatelkou namítaných křivd dospěl Ústavní soud k závěru, že krajský soud zasáhl do stěžovatelčina práva vyplývajícího z procesní složky práva nebýt podroben špatnému zacházení (*ill-treatment*) podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy, odpovídajícího pozitivním závazkům plynoucích z těchto ustanovení.

49. Dospěl k tomu na základě následující úvahy založené na judikатурním vývoji práv poškozených. Ústavní soud již pravidelně poskytuje ochranu jejich právům souvisejícím s adhezními nároky (např. náleze ze dne 7. listopadu 2024 sp. zn. I. ÚS 2003/24 a judikatura tam citovaná). Jinak však po dlouhou dobu ústavní stížnosti poškozených a oznamovatelů odmítal. Částečný průlom ovšem přineslo uznání existence práva na účinné vyšetřování dovozené zejména z čl. 2 a čl. 3 Úmluvy Evropským soudem pro lidská práva [již náleze ze dne 28. června 2011 sp. zn. Pl. ÚS 17/10 (N 123/61 SbNU 767; 232/2011 Sb.), bod 61, a řada níže citovaných nálezů]. V nedávné době se judikatura Evropského soudu pro lidská práva dále vyvinula a stanovila požadavky nejen na vyšetřování v užším smyslu slova, ale také na trestání závažných útoků na fyzickou a duševní integritu oběti (viz níže). Na tomto místě postačí shrnout, že Evropský soud pro lidská práva rozšířil okruh pozitivních závazků plynoucích z čl. 3 Úmluvy z účinného vyšetřování na adekvátní reakci státu včetně trestání. Jak je vysvětleno níže, tomuto

závazku odpovídá právo na pečlivé posouzení všech okolností dané věci a dostatečné a přesvědčivé odůvodnění ospravedlňující uložení podmíněného trestu za závažný útok na fyzickou a duševní integritu oběti. Již zde je třeba zdůraznit, že se jedná o procesní právo Evropským soudem pro lidská práva dovozené z procesní složky čl. 3 Úmluvy. Právě tak, tedy jako zásah do tohoto práva, Ústavní soud kvalifikoval stěžovatelská tvrzení v ústavní stížnosti a prizmatem tohoto práva je bude přezkoumávat.

50. Nejprve bylo nutné zjistit, zda byla stěžovatelka oběti špatného zacházení (*ill-treatment*). Pokud má konkrétní špatné zacházení spadat do působnosti čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny (zákaz mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení, podle Listiny též krutého), musí přesáhnout určitou minimální úroveň závažnosti. Posuzování úrovně závažnosti špatného zacházení závisí na všech okolnostech případu, jako je doba trvání zacházení, jeho fyzické a psychické účinky na oběť a v některých případech také pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (již rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. ledna 1978, *Irsko proti Spojenému království*, č. stížnosti 5310/71, bod 162). Při porovnání skutkových okolností projednávané věci (viz stručná rekapitulace v bodu 3 výše) s nedávnými rozsudky, v nichž Evropský soud pro lidská práva konstatoval porušení čl. 3 Úmluvy v případech sexuálních trestných činů (zejm. rozsudky ze dne 20. února 2024, *M.G. proti Litvě*, č. stížnosti 6406/21; a ze dne 12. prosince 2023, *Vučković proti Chorvatsku*, č. stížnosti 15798/20), dospěl Ústavní soud k závěru, že případ stěžovatelky jednoznačně spadá do oblasti chráněné čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny.

51. Další otázkou je, jaké důsledky ze zásahu do čl. 7 odst. 2 Listiny, resp. čl. 3 Úmluvy plynou. Z čl. 3 Úmluvy mimo jiné podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (a přeneseně je tak vnitrostátně interpretován i čl. 7 odst. 2 Listiny) vyplývají pro stát pozitivní závazky. Evropský soud pro lidská práva nejprve dovodil zásadní povinnost státu provést účinné vyšetřování hájitelného tvrzení o špatném zacházení. Její podstatou je požadavek, aby vnitrostátní orgány provedly účinné vyšetřování za účelem zjištění skutkového stavu, identifikace odpovědné osoby a za účelem jejího případného potrestání (např. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. února 2021, *X a ostatní proti Bulharsku*, č. stížnosti 22457/16, bod 184). Ústavní soud ve své již ustálené judikatuře tuto doktrínu na poli čl. 3 Úmluvy přejal a rozvinul (např. nálezy ze dne 10. prosince 2019 sp. zn. II. ÚS 1376/18 (N 207/97 SbNU 222) či ze dne 27. října 2015 sp. zn. I. ÚS 860/15 (N 191/79 SbNU 161)). Uvedl, že podstatou práva na účinné vyšetřování je zajistit, že příslušné státní orgány budou jednat kompetentně, efektivně a vynaloží veškerou snahu, kterou po nich lze rozumně vyžadovat, aby věc řádně prošetřily, objasnily a aby jejich konání bylo v obecné rovině způsobilé vyústit v potrestání odpovědných osob (např. nálezy ze dne 10. prosince 2019 sp. zn. II. ÚS 1376/18 (N 207/97 SbNU 222), bod 35, nebo nálezy ze dne 12. srpna 2014 sp. zn. I. ÚS 3196/12 (N 152/74 SbNU 301), bod 18).

52. Účinné vyšetřování prováděné orgány činnými v trestním řízení musí splňovat kumulativně následující požadavky: musí být nezávislé a nestranné, důkladné a dostatečné, rychlé a podrobené kontrole veřejnosti (např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. května 2017, *B.V. proti Belgii*, č. stížnosti 61030/08, body 58–60, a výše citovaný nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 860/15, bod 88). Nutno ovšem zdůraznit, že požadavek účinného vyšetřování představuje procesní povinnost náležitě péče, nikoli povinnost ve vztahu k výsledku vyšetřování. Účinné vyšetřování tak nezaručuje žádný konkrétní výsledek, nýbrž pouze řádný průběh postupu daného orgánu (např. citovaný rozsudek *B.V. proti Belgii*, bod 57, nálezy III. ÚS 2012/18 ze dne 3. září

2019 (N 153/96 SbNU 14), bod 31, a přiměřeně též nálezy Ústavního soudu ze dne 10. dubna 2024 sp. zn. I. ÚS 1958/23, bod 24).

53. Z práva na účinné vyšetřování, respektive z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy obecněji, vyplývají také požadavky kladené na soudní stádium trestního řízení [nálezy ze dne 9. srpna 2016 sp. zn. III. ÚS 1716/16 (N 151/82 SbNU 385), bod 32]. Je třeba znovu upozornit na to, že Evropský soud pro lidská práva i v nejnovější judikatuře akcentující práva obětí sexuálního násilí potvrzuje, že z čl. 3 Úmluvy nelze dovodit povinnost, aby trestní řízení skončilo odsouzením obviněného nebo uložením konkrétního trestu (citovaný rozsudek *M.G.*, bod 97). Jinak řečeno, oběť trestného činu nemá vynutitelné subjektivní základní právo na dostatečně přísné potrestání pachatele. To je zcela zásadní.

54. Z citovaného ustanovení ovšem Evropský soud pro lidská práva v poslední době dovozuje požadavky i na soudní rozhodování o trestu, s nimiž se uvedená zásada může ocitnout v napětí. Tak podle Evropského soudu pro lidská práva vnitrostátní soudy nemohou v rámci požadavku na adekvátní reakci státu připustit, aby závažné útoky na fyzickou a duševní integritu oběti zůstaly nepotrestány nebo aby za ně byly uloženy excesivně mírné tresty (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3. listopadu 2015, *Myumyun proti Bulharsku*, č. stížnosti 67258/13, body 66–67). V takových případech, včetně případů sexuálního násilí, je proto třeba přezkoumat, zda obecné soudy své závěry o uložení trestu založily na pečlivém zkoumání všech relevantních okolností případu tak, aby nebyl podkopán odstrašující účinek soudního systému a zájem na prevenci špatného zacházení (citovaný rozsudek *Vučković*, bod 52, a citovaný rozsudek *M.G.*, bod 97).

55. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že požadavek, aby sexuální trestné činy proti dětem byly trestány účinnými, přiměřenými a odrazujícími sankcemi, je zakotven i v čl. 27 odst. 1 Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání (Lanzarotská úmluva). Ačkoliv řada ustanovení Lanzarotské úmluvy není samovykonatelné (*self-executing*) povahy [srov. kritéria uvedená v nálezu ze dne 17. března 2009 sp. zn. IV. ÚS 2239/07 (N 57/52 SbNU 267), bod 18, či v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. února 2007 č. j. 3 Ads 88/2006-72], je třeba k nim přihlížet při výkladu vnitrostátního práva, včetně trestního řádu, na základě čl. 1 odst. 2 Ústavy [nálezy Ústavního soudu ze dne 8. března 2007 sp. zn. Pl. ÚS 69/04 (N 44/44 SbNU 557; 161/2007 Sb.), bod 51].

56. Specificky k podmíněným trestům za sexuální trestné činy Evropský soud pro lidská práva uvedl, že procesní závazky plynoucí z čl. 3 Úmluvy nelze vykládat tak, že vyžadují, aby pachatel sexuálního útoku v každém případě vykonal trest odnětí svobody (citovaný rozsudek *M.G.*, bod 118). Instituce Rady Evropy ostatně také dlouhodobě poukazují na význam principů restorativní justice a alternativních trestů (Recommendation CM/Rec(2018)8 of the Committee of Ministers to member States concerning restorative justice in criminal matters, 3 October 2018; Parliamentary Assembly, Resolution 1938 (2013) Promoting alternatives to imprisonment, 31 May 2013; citovaný rozsudek *Vučković*, bod 56). Nicméně, aby nevznikl pocit beztrestnosti a aby bylo zajištěno účinné odstrašení od sexuálních trestných činů spáchaných zejména na nezletilých, musí být rozhodnutí o uložení podmíněného trestu odnětí svobody řádně odůvodněno. Musí být založeno na pečlivém posouzení všech okolností dané věci a soudy musí předložit

dostatečné a přesvědčivé důvody ospravedlňující uložení podmíněného trestu (*M.G.*, bod 123).

57. Podstatou ústavní stížnosti je zrušení nepodmíněného trestu odnětí svobody uloženého soudem prvního stupně a uložení podmíněného trestu krajským soudem a postup, který tomuto rozhodnutí předcházela. Nutno představit, že trest odnětí svobody uložený stěžovateli krajským soudem se nachází v zákonném rozmezí, a i podmíněný odklad jeho výkonu na maximální možnou dobu nepřekračuje zákonné meze. Nicméně veden výše uvedenými principy plynoucími z citované judikatury Evropského soudu pro lidská práva se Ústavní soud zaměřil primárně na otázku, zda krajský soud v projednávaném případě dostal závazku pečlivého zkoumání všech okolností dané věci a zda pro uložení podmíněného trestu předložil dostatečné a přesvědčivé důvody. Systém ochrany lidských práv založený Úmluvou je totiž založen na ideji sdílené odpovědnosti vnitrostátních orgánů a orgánů Rady Evropy za ochranu práv zaručených Úmluvou (Bruselská deklarace přijatá 27. března 2015 na konferenci Rady Evropy Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility) a na principu subsidiarity (preamble k Úmluvě ve znění Protokolu č. 15). Z tohoto pohledu je úlohou Ústavního soudu, ale i soudů obecních, poskytnout právům zaručeným Úmluvou ochranu (čl. 1 Úmluvy) a vzít v potaz jejich interpretaci ze strany Evropského soudu pro lidská práva [nález sp. zn. I. ÚS 310/05 ze dne 15. 11. 2006 (N 211/43 SbNU 357)], ale také zvážit jejich fungování v kontextu českého právního řádu a právní praxe, a přispět tak k efektivní ochraně lidských práv také detailní znalostí vnitrostátního právního prostředí (Kodaňská deklarace přijatá 12. – 13. dubna 2018 na konferenci Rady Evropy, bod 33) a konečně s vědomím svých ústavních rolí.

58. V rámci posuzování, zda obecné soudy rozhodnutí o uložení podmíněného trestu odnětí svobody založily na pečlivém zkoumání všech relevantních okolností případu, je nutné se zabývat zejména následujícími aspekty. Je třeba posoudit, zda trestní soud vzal v úvahu všechny okolnosti relevantní pro stanovení trestu, zda se nedopustil nesrovnalostí a nelogičností v odůvodnění výroku o trestu, zda neignoroval některé zjištěné okolnosti nebo je neopomenul promítnout do úvah o druhu a výměře trestu, zda dostatečně odůvodnil celkový výsledek zvažování okolností podstatných pro stanovení druhu a výměry trestu, jakož i polehčujících a přitěžujících okolností, zda nedošlo k opomenutí podstatného důkazu anebo k iracionálním skutkovým závěrům či závěrům, které jsou v extrémním rozporu s provedenými důkazy, popř. zda úvahy obecného soudu nejsou zcela nepřezkoumatelné či založené na procesně nepoužitelných důkazech [příměreně *Vučković*, body 60–62, *M.G.*, body 121–123, a náleze Ústavního soudu ze dne 6. října 2020 sp. zn. III. ÚS 1412/20 (N 195/102 SbNU 226), bod 43].

59. Ačkoliv je referenční rámec přezkumu ze strany Ústavního soudu odlišný, považuje Ústavní soud za vhodné vzít v úvahu závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona, a to z následujících důvodů. Zatímco Ústavní soud je orgánem specializovaným na otázky ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), Nejvyšší soud je vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů v trestním řízení [čl. 92 Ústavy, § 14 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů]. S ohledem na to je především Nejvyšší soud povolán k posuzování postupu a rozhodnutí trestních soudů ohledně trestání (nejen sexuálních) trestných činů, jakož i k formulaci obecných kritérií pro posuzování trestů z hlediska jejich excesivní mírnosti.

60. Nejvyšší soud sám jako vrcholný orgán soustavy trestních soudů shledal a zdůvodnil, že trest uložený obviněnému v této věci je „trestem nepřijatelně mírným“ (bod 68) a „ve zřejmém rozporu s jeho účelem“ (bod 59). Ústavní soud tak za dané situace neshledává žádný důvod, aby tento závěr nahrazoval vlastní úvahou o excesivní mírnosti trestu co do jeho výměry a způsobu výkonu, jejímž východiskem by ostatně musela být alespoň rámcová úvaha o tom, jaký trest by byl vzhledem ke všem okolnostem a osobě pachatele přiměřený, a k takové úvaze nejsou ústavní (tím méně mezinárodní) soudy primárně disponovány [srov. DRÁPAL, J. *Judikatura ESLP k trestání sexuálního násilí: Dobré úmysly, špatné právo?* Časopis pro právní vědu a praxi, 4/2024, roč. XXXII, s. 663–686].

61. Nejvyšší soud konstatoval, že krajský soud postupoval v rozporu s § 2 odst. 5 a odst. 6, § 258 odst. 1 písm. b), § 259 odst. 3 a § 263 odst. 7 trestního řádu. Nejvyšší soud uvedl, že krajský soud posuzoval důkazy (ve vztahu k ukládanému trestu), které sám neprovedl, odlišně než soud prvního stupně a že okolnosti významné pro výrok o trestu dovedl z důkazů, které vůbec neprovedl. Takový postup Nejvyšší soud označil za zjevný projev libovůle a porušení zásady ústnosti a bezprostřednosti zakotvené v čl. 96 odst. 2 Ústavy a čl. 38 odst. 2 Listiny. Protože krajský soud neměl dostatečné a v souladu se zákonem získané podklady pro posouzení škodlivosti činu, nemohl podle Nejvyššího soudu ani řádně posoudit kritéria stanovená v § 39 trestního řádu pro stanovení druhu a výměry trestu. Hodnocení povahy a závažnosti spáchaných trestných činů krajským soudem označil Nejvyšší soud za „zcela povrchní a nekompletní“ (bod 63). Nejvyšší soud zde zdůraznil, že oběti bylo dítě, s nímž žil obviněný ve společné domácnosti, kde plnil roli otce a podílel se na jeho výchově. Přesto stěžovatelku intenzivně sexuálně zneužíval po dlouhou dobu. Stěžovatelka vlivem toho ještě před dosažením dospělosti otěhotněla a podstoupila interrupci. Tyto aspekty jsou zásadní pro posouzení povahy a závažnosti trestných činů. K dalším faktorům Nejvyšší soud uvedl, že krajský soud podcenil celkovou dobu a intenzitu trestného jednání i zneužití důvěry stěžovatelky k partnerovi své matky. Dále přecenil obhajobu obviněného, zatímco objektivně neposuzoval osobu poškozené ani trauma a další následky, které jí obviněný způsobil. Nejvyšší soud upozornil, že krajský soud nevyhodnotil ani změnu stanoviska obviněného k uložené povinnosti nahradit stěžovatelce nemajetkovou újmu.

62. Navíc podle Nejvyššího soudu krajský soud zcela nepřiměřeně přenesl část viny na stěžovatelku, když dospěl závěru, že sama iniciovala sexuální kontakt s obviněným. Jak vysvětlil Nejvyšší soud v rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona, jakýkoli podklad pro uvedený závěr „zcela absentuje“ (bod 49). Krajský soud svou úvahu opíral o zcela jiné skutečnosti než soud prvního stupně a vyšel z procesně neúčinného důkazu, který navíc jen konstatoval, aniž jej provedl. Jednalo se o úřední záznam o podání vysvětlení podle § 158 odst. 6 trestního řádu, jehož použitím krajský soud podle Nejvyššího soudu porušil § 158 odst. 6 a § 211 odst. 6 trestního řádu. Závěr krajského soudu tedy podle Nejvyššího soudu nemá podklad ve výsledcích dokazování.

63. V souladu s hodnocením ze strany Nejvyššího soudu považuje Ústavní soud popsání odůvodnění rozhodnutí krajského soudu za nepřijatelné, tím spíše v případě, kdy byla sexuální trestná činnost spáchána na dítěti. Je také problematické považovat dřívější konsenzuální vztah mezi pachatelem a obětí bez dalšího za polehčující okolnost. Mohlo by to přispívat k replikaci některých společenských mýtů o znásilnění. Jak přitom uvedl Evropský soud pro lidská práva, „je nezbytné, aby se soudy v soudních rozhodnutích

vyhnuly reprodukování sexistických stereotypů, zlehčování *genderově* podmíněného násilí a vystavování žen sekundární viktimizaci prostřednictvím odsuzujících komentářů a poznámek vyvolávajících vinu, které mohou podkopat důvěru oběti v soudní systém“ (rozsudek ze dne 27. května 2021, *J.L. proti Itálii*, č. stížnosti 5671/16, bod 141). I kdyby nebylo požadavků Evropského soudu pro lidská práva, je zřejmé, že (nejen) orgány činné v trestním řízení se musí vyvarovat nepřipustné opakované viktimizace (zraňování) oběti trestného činu, očerňování oběti, přenášení viny na oběť a bagatelizaci její újmy. Opakovaná viktimizace přináší oběti sekundární rány psychického rázu prostřednictvím dalšího nadbytečného zraňování (ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014, s. 61 a násl.). V obecné rovině navíc může vést ke snížení důvěry oběti v trestní systém a tím oslabit efektivitu potírání sexuálních trestných činů. Ze všech uvedených důvodů ukládá český právní řád orgánům činným v trestním řízení povinnost postupovat tak, aby nedocházelo k prohlubování újmy způsobené obětí trestným činem nebo k druhotné újmě [viz § 2 odst. 5 a § 3 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů; viz též čl. 31 písm. f) Lanzarotské úmluvy].

64. Souhrnně pak Nejvyšší soud k odůvodnění stanoveného trestu uvedl, že se krajský soud „jednostranně zabýval okolnostmi ve prospěch obviněného, nepřiměřeně favorizoval jeho osobní a rodinné poměry, aniž by zohlednil zásadní dopady spáchaného trestného činu do života poškozené a intenzitu a dlouhodobost zásahu do její integrity, které v podstatě vůbec nezjišťoval. V návaznosti na to nezohlednil ani požadavek na odstrašující účinek potrestání závažného jednání, jehož se obviněný dopustil, které naopak do značné míry bagatelizoval nemístným poukazem na údajnou spoluodpovědnost poškozené za jeho spáchání.“ (bod 66). Ústavní soud se ztotožňuje i se závěrem Nejvyššího soudu, že tento nepřijatelně mírný trest (bod 68) nemůže s ohledem na porušení čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny vyvážit ani současné uložení nemožno podle § 84 trestního zákoníku ve spojení s povinností nahradit stěžovatelce nemajetkovou újmu.

65. Krajský soud také nezohlednil ani případné přitěžující okolnosti, zejména okolnosti stanovené v § 42 písm. d) a k) trestního zákoníku. Ve výsledku tak krajský soud nedodržel podmínky stanovené v § 39 odst. 1, 2 a 3 ani v § 81 odst. 1 téhož zákoníku, podle něž soud může za stanovených podmínek podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody.

66. Ústavní soud se po pečlivém studiu spisového materiálu ztotožnil se zmíněnými závěry Nejvyššího soudu a neshledal důvod je nevízt za základ svého posouzení. Zatímco Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí zaměřil primárně na otázku zákonnosti rozsudku krajského soudu, Ústavní soud shledal, že rozsudek krajského soudu v důsledku jmenovaných flagrantních vad odporuje také ústavnímu pořádku. Krajský soud nedostál povinnosti podmíněně odložení výkonu trestu odnětí svobody řádně odůvodnit, pečlivě zvážit všechny okolnosti dané věci a předložit dostatečné a přesvědčivé důvody ospravedlňující uložení podmíněného trestu. Takový postup krajského soudu byl spíše popřením odstrašujícího účinku a prevence špatného zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny než jejich naplněním.

67. Krajský soud tak napadeným rozsudkem porušil stěžovatelčino právo zakotvené v čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy, a to v jeho procesní složce. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že podstatou stěžovatelčiny námitky poukazujících také na porušení lidské důstojnosti a práva na soukromí ve smyslu čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy se dostatečně zabýval výše na půdorysu čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy. Jedním

z hlavních účelů těchto ustanovení je právě ochrana lidské důstojnosti a integrity osoby (již rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. dubna 1978, *Tyrer proti Spojenému království*, č. stížnosti 5856/72, bod 33).

VI. B) Procesní důsledky porušení stěžovatelčiny procesní práva

68. Hlavní otázkou, kterou zbývá vyřešit, je, zda závěr o porušení práva stěžovatelky nutně implikuje zrušení napadeného rozsudku krajského soudu.

69. Ústavní soud musí pečlivě vážit, jaké procesní důsledky vyvodí ze závěru o porušení stěžovatelčiny práva. Je totiž v odlišné pozici než Evropský soud pro lidská práva ve výše citovaných kauzách (zejména *M.G. a Vučkovič*). V případě Evropského soudu pro lidská práva se jedná o rozhodování mezinárodního soudu o mezinárodní odpovědnosti státu za porušení práv zaručených Úmluvou (čl. 19 Úmluvy), jež je založena na principu subsidiarity. Evropský soud pro lidská práva autoritativně deklaruje, zda došlo k porušení Úmluvy nebo protokolů k ní, případně může přiznat poškozené straně spravedlivé zadostiučinění (čl. 41 Úmluvy). V typickém případě stížnosti oběti trestného činu obviněný ani není účasten řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Z citované judikatury ESLP tedy pochopitelně neplatí, jak má Ústavní soud postupovat v konkrétním případě porušení práva na pečlivé posouzení všech okolností dané věci a na dostatečné a přesvědčivé odůvodnění ospravedlňující uložení podmíněného trestu za závažný útok na fyzickou a duševní integritu oběti. Ústavní soud musí procesní důsledky dovodit z obecnějších principů Úmluvy i Listiny.

70. Ústavní soud je vnitrostátním soudem s vlastní ústavní odpovědností a se širším výrokovým potenciálem. V souladu se svou ústavní rolí a současně rolí v systému založeném Úmluvou (podrobně bod 57 výše) proto musí v případě rozhodování o procesních důsledcích porušení práva stěžovatelky zvážit i charakter pozitivních procesních závazků plynoucích z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy ve spojení s koncepcí trestněprocesních vztahů v českém trestním a ústavním právu a také vícestranné a vícerozměrné působení lidských práv v oblasti trestání a trestního řízení, včetně základních práv obviněného.

71. Podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu *bylo-li vyhověno ústavní stížnosti fyzické nebo právnické osoby podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, Ústavní soud zruší napadené rozhodnutí orgánu veřejné moci*. Úzce jazykový výklad tohoto ustanovení může budit dojem, že kasace je automatickým a nutným následkem vyhovění ústavní stížnosti proti rozhodnutí. Ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu je však nutné vykládat ústavně konformně a vzít v úvahu jmenované vícestranné působení základních práv a svobod v oblasti trestního procesu. V případech, které stejně jako ten nyní posuzovaný úzce souvisí s rozšiřováním pozitivních závazků státu prostřednictvím výkladu Úmluvy Evropským soudem pro lidská práva, je nutné § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu vykládat tak, že následek zrušení rozhodnutí napadeného ústavní stížností je v případě vyhovění ústavní stížnosti omezen ústavními principy a základními právy osob, do jejichž ústavně zaručených práv by případná kasace rozhodnutí zasáhla. Kasace napadeného rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu tak v těchto specifických případech není bezpodmínečným a nevyhnutelným následkem vyhovění ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) téhož zákona. Tomu ostatně odpovídá i systematika, resp. členění § 82 zákona o Ústavním

soudu na jednotlivé odstavce oddělující deklaratorní výrok na straně jedné a kasační, resp. zakazovací a příkazovací výrok na straně druhé.

72. Východiskem pro uvedený závěr je poměrně specifická situace posuzovaného případu. Jeho základem je ústavní stížnost poškozené proti výroku o trestu uloženém obviněnému pravomocným trestním rozsudkem. Stěžovatelka v tomto případě z ústavněprávního hlediska vystupuje jako nositelka výše uvedeného práva vyplývajícího z procesní složky čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny. Stále však platí, že jde o procesní právo, nikoliv o právo na konkrétní výsledek.

73. Ačkoliv se čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny vztahují i na případy újmy způsobené nestátními aktéry (např. výše citovaný náleze Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 527/23, bod 40, či rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 31. července 2012, *Muta proti Ukrajině*, č. stížnosti 37246/06, bod 59), jejich institucionálním garantem je stát prostřednictvím svých pozitivních povinností (závazků). Ochrana stěžovatelky je tedy realizována v rámci vztahu mezi ní a státem formou závazku státu k provedení účinného vyšetřování a dalších pozitivních závazků. Jak Ústavní soud vyložil v části VI. A), součástí je také závazek k pečlivému odůvodnění uložení podmíněného trestu za sexuální trestnou činnost ze strany trestního soudu, aby prostřednictvím excesivně mírných trestů nebyl podryván prospektivní element ochrany společnosti v podobě odstrašujícího účinku a preventivní funkce trestního systému.

74. I když trest odnětí svobody uložený obviněnému krajským soudem se nachází v zákonném rozmezí, a i podmíněný odklad jeho výkonu na maximální možnou dobu nepřekračuje zákonné meze, krajský soud uvedeným závazkům nedostál. Je proto namístě, aby Ústavní soud ve výroku tohoto nálezu deklaroval porušení stěžovatelčiných práv.

75. S ohledem na zmíněnou strukturu relevantních trestněprocesních vztahů však Ústavní soud nešel dále a napadené rozhodnutí krajského soudu ve výroku o trestu v neprospěch obviněného nezrušil. Pro tento závěr hovoří vícestranné a vícerozměrné působení lidských práv v oblasti trestání a trestního řízení. Je třeba brát v potaz proti sobě stojící nároky plynoucí z odlišných lidskoprávních pozic subjektů trestněprocesních vztahů, v důsledku čehož se mohou střetávat kautely nadměrného zásahu do základních práv a svobod obviněného, nebo naopak nedostatečně poskytované ochrany poškozených a obětí trestného činu [náleze ze dne 9. srpna 2016 sp. zn. III. ÚS 1716/16 (N 151/82 SbNU 385), bod 25]. Zde na jedné straně stojí práva stěžovatelky, pozitivní závazky plynoucí z procesní složky čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny. Na straně druhé stojí převážně negativní závazky státu spojené s právy obviněného a ústavními principy, které tvoří základ těchto práv: právní jistota, konkrétnější princip nezměnitelnosti rozhodnutí, která již nabyla právní moci (obecně již cit. náleze sp. zn. Pl. ÚS 15/01, jímž ostatně Ústavní soud derogoval pravomoc Nejvyššího soudu zrušit ke stížnosti ministra spravedlnosti pravomocné trestní rozhodnutí, shledal-li porušení zákona ve prospěch obviněného). V obecnější rovině jde o aspekt principů právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) spočívající ve vytvoření právní jistoty pro jednotlivce prostřednictvím fixace konečnosti soudního rozhodnutí v čase, a to zvláště v trestním právu (přiměřeně rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu ze dne 31. října 2023, BvR 900/22, body 68 a 89; a rozhodnutí Ústavního tribunálu Španělska č. 48/2024 ze dne 8. dubna 2024, část 6). Také instituce Rady Evropy berou v potaz ústavněprávní a lidskoprávní limity zasahování do pravomocných trestních rozsudků [např. Rezoluce Výboru ministrů ze dne

14. dubna 2021 CM/ResDH(2021)56 ve spojení s Bilan d'action (19/03/2021) - Communication de la Belgique concernant l'affaire B.V. c. Belgique (requête n° 61030/08)].

76. Existence pozitivního závazku automaticky nevede k pozastavení negativních závazků, i ty musí být zváženy (shodně i lidskoprávní doktrína, např. STOYANOVA, V. *Positive Obligations under the European Convention on Human Rights*. Oxford: OUP, 2023, s. 95; LAZARUS, L. *Positive Obligations and Criminal Justice: Duties to Protect or Coerce?* In: ZEDNER, L., ROBERTS, J. V. (eds.). *Principles and Values in Criminal Law and Criminal Justice*. Oxford: OUP, 2012]. V souladu s tím je Ústavní soud povinen „interpretovat ústavní předpisy a zákon o Ústavním soudu způsobem, který umožní dostatečnou ochranu všech dotčených lidských práv včetně práv náležejících ... pachatelům“ (náleze ze dne 30. května 2024 sp. zn. II. ÚS 527/23, bod 45). Také Evropský soud pro lidská práva v obecné rovině zdůraznil, že výklad a realizace pozitivních závazků v praxi musí respektovat principy spravedlivého procesu a další záruky, které limitují rozsah možné činnosti státu v trestním řízení (rozsudek ze dne 3. listopadu 2015, *Myumyun proti Bulharsku*, č. stížnosti 67258/13, bod 76; rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1998, *Osman proti Spojenému království*, č. stížnosti 23452/94, bod 116).

77. Přiznat pozitivním závazkům plynoucím z čl. 3 Úmluvy absolutní prioritu by znamenalo nadřazení donucovacích (*coercive*) práv nad převážně negativní závazky státu plynoucí ze základních práv obviněných (shodně LAVRYSEN, L. *Positive Obligations and the Criminal Law*. In: LAVRYSEN, L., MAVRONICOLA, N. (eds.). *Coercive Human Rights: Positive Duties to Mobilize the Criminal Law under the ECHR*. Oxford: Hart, 2020, s. 53). Jinak řečeno, Ústavní soud nemůže bez dalšího upřednostňovat povinnost chránit základní práva obětí trestných činů, vedlo-li by to dokonce ke zpříšňování konkrétních pravomocně uložených trestů, před povinností chránit základní práva obviněných před zásahy veřejné moci, což tradičně byla a stále je jeho základní role. Stejně tak ovšem nemůže přiznat absolutní prioritu posléze zmíněným negativním závazkům a zcela popřít existenci závazků pozitivních, jak je chápe nejnovější judikatura Evropského soudu pro lidská práva, neboť by to vedlo k omezení ochrany konkrétních jednotlivců a skupin (obětí sexuálních trestných činů). Toto napětí se sice prohlubuje v důsledku postupného rozšiřování pozitivních závazků státu ze strany Evropského soudu pro lidská práva, je to však realita, s níž se Ústavní soud musí vyrovnat.

78. Výrok o porušení práv stěžovatelky má přitom sám o sobě podstatný význam pro individuální situaci stěžovatelky i prospektivní význam pro předcházení obdobným porušením práv. Jakkoliv se ve viktimologii vedou spory o otázce, co má oběti trestné činnosti trestní řízení přinést, Ústavní soud je názoru, že konstatování porušení práv stěžovatelky v reakci na odůvodnění napadeného rozhodnutí krajského soudu má značný morální a právní význam [obdobně náleze Ústavního soudu ze dne 26. března 2019 sp. zn. II. ÚS 2077/17 (N 41/93 SbNU 75), bod 49].

79. Zprv, takový výrok ukazuje, že Ústavní soud bere vážně perspektivu oběti, činí ji centrální pro posouzení ústavní stížnosti, pojmenovává porušení stěžovatelčiných práv a poukazuje na porušení závazků státu a jejich původce. Zde nutno říci, že již Nejvyšší soud jakožto obecný trestní soud zareagoval a autoritativně posoudil rozsudek krajského soudu jako odporující zákonu, neboť porušil práva stěžovatelky. V řadě aspektů ho dokonce označil za excesivní. Systém trestní justice jako celek tak, ještě před

posouzením ze strany Ústavního soudu, pojmenoval exces krajského soudu, což je přinejmenším z hlediska generální prevence a odstrašení pachatelů sexuálně motivovaného násilí nutno vzít v úvahu při hodnocení splnění pozitivních závazků státu jako celku plynoucích z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy (jak již bylo uvedeno, jít dále a zrušit rozsudek krajského soudu Nejvyšší soud s ohledem na náleze Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 15/01 ani nemohl). Také Evropský soud pro lidská práva ostatně klade v obdobných případech důraz na adekvátnost celkové systémové reakce státu (citovaný rozsudek *M.G.*, bod 125).

80. Zadruhé, výrok autoritativně deklarující porušení práv stěžovatelky přinejmenším částečně kompenzuje porušení jejích práv, popř. může být základem pro její další odškodnění za případnou škodu či újmu způsobenou státem v režimu zákona č. 82/1998 Sb., jak již konstatoval i Nejvyšší soud v rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona (bod 81). Takové řízení podle informací zjištěných ze spisu již probíhá.

81. Zatřetí, tento náleze má také obecnější prospektivní účinky, což je podstatné z hlediska závaznosti Úmluvy a normativní síly judikatury Evropského soudu pro lidská práva (výše citovaný náleze sp. zn. I. ÚS 310/05). Stanovuje konkrétní principy, jimiž se obecné soudy budou povinny řídit (čl. 89 odst. 2 Ústavy) při projednávání podobných případů v souladu s procesními závazky plynoucími z nedávné judikatury Evropského soudu pro lidská práva (viz bod 58 výše).

82. Plnění závazků státu na poli vyšetřování sexuálních trestných činů je klíčové pro důvěru společnosti v trestní systém a pro respektování monopolu státu na použití síly. Právě proto Ústavní soud vložil konkrétní povinnosti, které orgány činné v trestním řízení musí respektovat. Obecně má však odpovědnost za implementaci nejnovější judikatury Evropského soudu pro lidská práva k čl. 3 Úmluvy v oblasti sexuálních trestných činů stát jako celek, nikoliv pouze moc soudní nebo dokonce jen Ústavní soud.

83. Komplexní problematika nastavení poměru retributivních a restorativních prvků v systému trestního práva totiž v sobě zahrnuje jak politické, tak složité empirické otázky posouzení efektivity rozdílných mechanismů sloužících k odstrašení trestné činnosti, kompenzace obětí, nápravy a reintegrace pachatele atd. Nelze přehlížet, že i posilování práv obětí, resp. poškozených v trestním řízení má vedle deklarovaných systémových přínosů i své náklady. Jejich vtažením do základního trestněprocesního vztahu, dosud z řady dobrých důvodů omezeného na pachatele a stát, se například ukládané tresty mohou začít lišit i podle přístupu poškozených, podle jejich procesní aktivity, či pasivity, což může otevřít prostor též pro snahy obviněných na poškozené v tomto směru působit. Nejen z těchto důvodů je proto vhodné, aby takovým snahám předcházela veřejná diskuse a koncepční úvahy o případné revizi trestněprávní politiky státu.

84. K posuzování nastavení trestní politiky státu ani komplexních empirických otázek přitom není Ústavní soud ideálně situován. Ze systémového pohledu se nejví jako žádoucí ani centralizace pravomoci rušit pravomocné výroky trestních soudů o uložených trestech do rukou Ústavního soudu až na základě ústavních stížností poškozených, kteří jinak v trestním řízení v žádné instanci trestní justice nemají právo se něčeho takového domáhat. Takové řešení by zvýšilo riziko přílišné koncentrace moci v rukou jedné ústavní instituce a ocitlo by se v napětí s ústavním principem dělby moci mezi moci zákonodárnou a soudní, i s nastavením rolí a kompetencí uvnitř moci soudní mezi Ústavním soudem na straně jedné a obecnými (trestními) soudy na straně druhé.

85. Koneckonců z judikatury Ústavního soudu (citovaný náleze sp. zn. II. ÚS 527/23, bod 42), Evropského soudu pro lidská práva a navazujících implementačních snah států Rady Evropy vyplývá, že naplnění jmenovaných pozitivních závazků států je úkolem celé řady státních institucí. Naopak nelze dovodit, že by realizace takových závazků měla být výlučným úkolem Ústavního soudu, natož že by se Ústavní soud měl fakticky stát doplňujícím nejvyšším soudem pro posuzování adekvátnosti uložených trestů. To je primárně úkolem trestních soudů, vůči nimž Ústavní soud vystupuje subsidiárně. Právě trestní soudy jsou k takové činnosti lépe procesně vybaveny, ačkoliv tomu – i s korekcí ze strany Ústavního soudu – musí přizpůsobit výklad stávajících právních předpisů.

86. Nejde však jen o soudní mechanismy. Zásadní je celosystémová promyšlená reakce vytvářející odpovídající procesní prostor a nástroje pro realizaci uvedených práv. Dosavadní výkon rozsudků *Vučković* a *M.G.* v Chorvatsku a Litvě se soustředil primárně na úrovni legislativních změn u sexuálních trestných činů a školení pro orgány činné v trestním řízení (Resolution CM/ResDH(2024)248, Execution of the judgment of the European Court of Human Rights *Vučković* against Croatia, 23 October 2024, kterou Výbor ministrů Rady Evropy uzavřelo dohled nad výkonem rozsudku *Vučković*; Action report regarding the execution of the ECHR judgment in the case of *M.G. v. Lithuania*, 20 Nov 2024; oba dokumenty jsou dostupné v databázi HUDOC EXEC).

87. V tomto ohledu je nutné poznamenat, že také Česká republika v oblasti sexuálních trestných činů v poslední době legislativně reaguje směrem k plnění pozitivních závazků plynoucích z Úmluvy. Novela trestního zákoníku provedená zákonem č. 166/2024 Sb. mimo jiné redefinovala trestný čin znásilnění, v některých případech zvýšila trestní sazby za znásilnění a v některých aspektech posílila participační práva obětí trestné činnosti. V legislativním procesu se navíc v současnosti nachází návrh novely zákona o soudech a soudcích týkající se mimo jiné vzdělávání soudců (Poslanecká sněmovna, 9. období, sněmovní tisk 747). Jedním z jejích cílů je podle důvodové zprávy zvýšení schopnosti justice kvalitněji, efektivněji a pružněji reflektovat specifické postavení zranitelných skupin osob, mezi něž se řadí mimo jiné děti, osoby trpící duševním onemocněním a oběti trestných činů, a jejich zvláštní potřeby.

88. Ústavní soud pro úplnost dodává, že se v tomto nálezu blíže nezabýval argumentací Nejvyššího státního zastupitelství ohledně podávání dovolání nejvyšším státním zástupcem mimo dovolací důvody ve prospěch práv poškozených. Z ústavního pořádku, zejména z požadavků na procedurální ochranu základních práv poškozených, nutnost takového mechanismu nevyplývá a je nad rámec řízení o ústavní stížnosti řešit kompetence státního zastupitelství *de lege ferenda*. Takové otázky jsou především v dispozici zákonodárce.

89. Ústavní soud na závěr zdůrazňuje, že v plénu rozhodoval o individuální ústavní stížnosti, která byla III. senátem plénu postoupena (viz bod 13), nikoli o tom, jaké důvody k atrakci věci do pléna snad III. senát vedly. Usnesení senátu o atrakci věci do pléna není návrhem na zahájení řízení, senát řízením nedisponuje a svými důvody či motivacemi, i kdyby je vyjádřil, plénum nijak nezavazuje. Stejně tak plénum nerozhodovalo abstraktně o právním názoru, který by byl odchýlný od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v dřívějším nálezu; postupující III. senát nezahájil řízení o stanovisku pléna ve smyslu § 23 zákona o Ústavním soudu, ostatně ani žádné právní názory vyslovené v dřívějších nálezech Ústavního soudu, které by zakládaly rozpor v judikatuře nebo

od nichž by se senát chtěl odchýlit, v odůvodnění svého usnesení o atrakci neidentifikoval. Proto se také plénum nevyjadřuje k tomu, zda právní názor vyplývající z tohoto nálezu ve věci ústavní stížnosti poškozené proti rozhodnutí trestního soudu o trestu, resp. způsobu jeho výkonu, dopadá též na skutkově a právně odlišné ústavní stížnosti poškozených proti jiným rozhodnutím trestních soudů, např. o vině (včetně zproštění obžaloby) či o zastavení trestního stíhání apod., a na rozhodnutí Ústavního soudu o nich.

VII. Závěr

90. Ústavní soud uzavírá, že krajský soud nedostál své povinnosti chránit základní práva stěžovatelky a napadeným rozsudkem a postupem, který předcházela jeho vydání, porušil pozitivní závazky plynoucí z čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny v jejich procesní složce.

91. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a vyslovil porušení stěžovatelčiných základních práv a svobod (výrok I). Současně však z důvodů uvedených v části VI. B) tohoto nálezu návrh na zrušení napadeného rozhodnutí krajského soudu podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl (výrok II).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 19. března 2025

Josef Baxa
předseda Ústavního soudu

Odlíšné stanovisko Josefa Baxy, Lucie Dolanské Bányaiové, Veroniky Křest'anové, Kateřiny Ronovské a Daniely Zemanové k nálezu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 17/24

Podle § 14 zákona o Ústavním soudu uplatňujeme odlíšné stanovisko k oběma výrokům nálezu i k jeho odůvodnění:

1. Souhlasíme s většinou pléna, že krajský soud rozhodnutím o trestu porušil právo stěžovatelky (poškozené) nebýt podroben mučení, nelidskému a ponižujícímu zacházení v jeho procesním aspektu. Odůvodnění rozhodnutí o trestu totiž založil na úvahách nepodložených důkazy (část I níže).

2. Stěžovatelka však namítala v ústavní stížnosti i porušení dalších základních práv. Většina pléna Ústavního soudu se nicméně v nálezu odmítla zabývat částí námitek stěžovatelky bez dobrého důvodu, další část pak podle nás chybně vyhodnotila jako materiálně nepřipustné (část II níže).

3. Především jsme ale přesvědčeni, že napadené rozhodnutí mělo být zrušeno. Zamítnutím návrhu na jeho zrušení se většina odchýlila od dosavadní judikatury Ústavního soudu, se kterou se nadto nijak nevypovídala. Důvody, pro které většina ponechala neústavní rozhodnutí v platnosti, nepokládáme za přesvědčivé. Většina podle nás neposkytla stěžovatelce jako oběti dostatečně účinnou ochranu (část III níže).

I.

Souhlasíme, že ústavní stížnost je důvodná

4. S většinou jsme ve shodě, že ze základních práv podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy plynou pozitivní závazky; jedním z nich je právo jednotlivce, aby porušení těchto práv ze strany třetích osob bylo účinně vyšetřeno. Z tohoto práva vyplývají i požadavky kladené na následné řízení před trestními soudy (bod 53 nálezu; pro jednoduchost budeme používat i souhrnné označení účinné vyšetřování). Jedním z nich je požadavek, aby ukládané tresty nebyly excesivně mírné (body 54 a 60). I nadále však platí, že právo na účinné vyšetřování nezaručuje žádný konkrétní výsledek, nýbrž pouze to, že orgány státu budou postupovat s náležitou péčí (bod 52 nálezu). Oběť tedy nemá právo na trestní stíhání jiné osoby ani její odsouzení ke konkrétnímu trestu (obdobně bod 53 nálezu). Má ale právo na to, aby se s náležitou péčí postupovalo po celou dobu trestního řízení, a tedy i při rozhodování o trestu. Souhlasíme i se závěrem většiny, že krajský soud tak nepostupoval a procesní aspekt základního práva stěžovatelky porušil.

5. Litujeme však, že většina nevyužila potenciál nálezu. Požadavek, aby tresty za závažné zásahy do základních práv nebyly excesivně mírné, má dvě složky: trest musí být vždy dostatečně odůvodněný; teprve poté lze totiž posoudit, zda není zcela nepřiměřeně nízký (k dostatečnému odůvodnění viz LAVRYSEN, L., op. cit. v bodě 77 nálezu, s. 50 až 52). Většina tyto aspekty příliš nerozlišuje: aprobejuje závěr, že trest byl nepřijatelně mírný (bod 60), jindy hovoří o porušení povinnosti trest řádně odůvodnit (bod 66). Nevyslyšela tak volání po jejich zřetelném odlišení a po jasněji formulovaných kritériích (DRÁPAL, J., op. cit. v bodě 60 nálezu, s. 680 a 681). Podotýkáme, že krajský soud porušil svou primární povinnost trest dostatečně odůvodnit, jeho úvahy totiž – kromě jiných deficitů – nemají oporu ani v provedených důkazech. Dále upozorňujeme, že většina tentokrát vycházela ze závěrů Nejvyššího soudu (bod 66), a tak není jasné, jakými principy se bude Ústavní soud řídit v budoucích případech.

II.

Jaká základní práva byla opomenuta?

6. Ani výrok I nálezu jsme tak nemohli podpořit, neboť máme za to, že byla porušena i další základní práva stěžovatelky, než jen procesní aspekt čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy. Neztotožňujeme se s tím, jak většina s jejími dalšími námitkami naložila.

II. A) Příklad se netýkal jen pozitivního procedurálního závazku

7. Podle stěžovatelky bylo porušeno i její právo na ochranu lidské důstojnosti a soukromí podle čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy. Kdyby stěžovatelka namítala jen porušení procesních aspektů těchto práv (tj. práva na účinné vyšetřování), bylo by skutečně možné souhlasit s většinou, že se s nimi dostatečně vypořádala na půdorysu čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy (bod 67 nálezu). Tak tomu ale není.

8. Stěžovatelka v ústavní stížnosti z hlediska obsahu nenamítá zásah jen do procedurálního aspektu svých práv. Neohrazuje se jen proti tomu, že krajský soud účinně nevyšetřil (nepotrestal) zásahy do jejích práv (tj. proti porušení pozitivního procedurálního závazku). Namítá i to, že krajský soud sám do jejích práv nepřipustně zasáhl (tj. proti porušení negativního závazku, povinnosti krajského soudu nezasahovat do sféry chráněné těmito základními právy). Krajský soud totiž ponižujícím způsobem zlehčil opakované znásilňování stěžovatelky (tehdy dítěte), které se odehrávalo v domácnosti, kde žila.

9. Krajský soud své rozhodnutí založil na důkazně nepodloženém závěru, že stěžovatelka sama iniciovala sexuální kontakt s obviněným, a bagatelizoval následky jednání obviněného vůči poškozené. Krajský soud tedy prostřednictvím odůvodnění svého rozhodnutí zveřejnil o stěžovateli důkazně nepodložené a velmi zraňující tvrzení týkající se jejího intimního života. Krajský soud při svých úvahách odhlížel od stěžovatelky jako člověka a ponižil ji na objekt svého procesními vadami zatíženého posuzování. Touto objektivizací stěžovatelky bezpochyby zasáhl i do její důstojnosti.

10. Ústavní soud se přímým zásahem krajského soudu do práva stěžovatelky na soukromí, dobrou pověst a lidskou důstojnost měl zabývat i z tohoto hlediska. Většina neuvádí, že by tato část námitek byla nepřipustná a že je stěžovatelka měla uplatnit jinou procesní cestou; nadto připomínáme, že z pravidel o přípustnosti zákon činí výjimky [§ 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

II. B) Většina část námitek chybně označila za materiálně nepřipustné

11. Stěžovatelka dále namítá, že krajský soud porušil její právo na soudní ochranu a na účast v řízení podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny zejména tím, že ji neinformoval o konání veřejného zasedání o odvolání obviněného, a neumožnil jí tak účast na něm.

12. Na rozdíl od ESLP přiznává judikatura Ústavního soudu poškozeným právo na soudní ochranu a účast v řízení podle odkazovaných článků i ve vztahu k rozhodování o vině a trestu. Ústavní soud opakovaně v návaznosti na § 43 odst. 1 trestního řádu dovodil, že poškozený má právo „účastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání [...] a před skončením řízení se k věci vyjádřit, a to nejenom ve vztahu k

adheznímu řízení, ale i k řízení o vině a trestu“, a shledal porušení základních práv podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny [nález sp. zn. IV. ÚS 1993/21 ze dne 26. 4. 2022 (N 53/111 SbNU 331), bod 12; nález sp. zn. I. ÚS 443/23 ze dne 10. 5. 2023, bod 12]. Stěžovatelka se tedy těchto práv domáhá s oporou v judikatuře, jejíž závěry aprobuje i nález (body 34 až 36).

13. Většina se však jejími námitkami odmítla zabývat a označila je za materiálně nepřipustné. Svůj postup zdůvodnila tím, že se těmito námitkami zabýval Nejvyšší soud ke stížnosti ministra spravedlnosti pro porušení zákona, nevyhověl jim a stěžovatelka jeho rozhodnutí nenapadla (body 42 až 44 nálezu). Tento závěr rozhodně sdílet nemůžeme.

14. Připomeňme, co materiálně nepřipustná námitka znamená podle dosavadní judikatury. Pravidla pro přístup k Ústavnímu soudu stanovuje primárně zákonodárce. Podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu je ústavní stížnost nepřipustná, pokud stěžovatel nevyčerpal procesní prostředky k ochraně svých práv. Nestačí však jejich formální vyčerpání, ale je třeba, aby stěžovatel uplatnil v oprávněném prostředku všechny námitky (je-li to možné), s nimiž se následně hodlá obrátit na Ústavní soud. Neučiní-li to, jsou jeho námitky materiálně nepřipustné [nález sp. zn. II. ÚS 3383/14 ze dne 6. 9. 2016 (N 163/82 SbNU 565), bod 17; nález sp. zn. III. ÚS 1047/16 ze dne 20. 12. 2016 (N 249/83 SbNU 885), bod 17].

15. Stěžovatelka u Nejvyššího soudu námitky porušení svých výše uvedených práv vznesla (ve vyjádření ke stížnosti ministra spravedlnosti, s níž souhlasila, viz bod 42 nálezu). Víc po ní dosavadní judikatura nepožadovala. Většina tak zjevně operuje s jakýmsi novým pojetím materiální nepřipustnosti, o kterém ale stěžovatelka nemohla vědět a které ani pro nás není uchopitelné. Závěry většiny navíc znamenají, že námitky stěžovatelky byly původně materiálně přípustné, ale poté, kdy Nejvyšší soud rozhodl, přípustnými být přestaly, což se jeví jako pozoruhodná konstrukce. Dodáme, že pokud si většina myslela, že má být napaden i rozsudek Nejvyššího soudu, mohla doplnění ústavní stížnosti s reakcí na rozhodnutí Nejvyššího soudu vyložit podle obsahu tak, že směřuje i proti tomuto rozhodnutí (stěžovatelka s ním totiž polemizuje; viz opět bod 42 nálezu).

16. Hlubší problém úvahy většiny je v tom, že stěžovatelka má podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu povinnost vyčerpat jen ty procesní prostředky, které jsou schopny účinně zajistit ochranu jejích práv. Stížnost pro porušení zákona ale účinným prostředkem ochrany práv stěžovatelky nebyla. Nejde jen o to, že tímto oprávněným prostředkem disponuje ministr spravedlnosti, a ne stěžovatelka. Podstatné je, že Nejvyšší soud ani teoreticky nemohl rozhodnutí krajského soudu zrušit v neprospěch obviněného. A nejpodstatnější je skutečnost, že nemohl ve výroku deklarovat ani porušení práv stěžovatelky. Nejvyšší soud v daném řízení rozhodoval o tom, zda byl nebo nebyl porušen zákon, a to ve prospěch obviněného (§ 268 odst. 2 trestního řádu). Nejvyšší soud naopak nerozhodoval výrokovou částí o tom, že zákon byl porušen v neprospěch (konkrétní) poškozené. K porušení práv stěžovatelky se tak Nejvyšší soud mohl vyjadřovat toliko v odůvodnění.

17. Z toho pak vyplývá, že pokud většina stěžovatelce vytýká, že ústavní stížností nenapadla též rozsudek Nejvyššího soudu (resp. z toho odvíjí závěr o materiální nepřipustnosti některých jejích námitek), fakticky tím po stěžovateli požaduje, aby svou ústavní stížnost směřovala spíše vůči odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu, nikoli proti výroku tohoto rozhodnutí. Rozsudek Nejvyššího soudu je ve svých důsledcích (ve

výroku) pro stěžovatelku příznivý, neboť jím bylo vysloveno porušení zákona ve prospěch obviněného. Měla-li by stěžovatelka ústavní stížností napadat rozhodnutí, jež je pro ni příznivé, a to jen z důvodu nevyhovění některým dílčím námitkám, fakticky by taková ústavní stížnost směřovala výhradně proti odůvodnění rozhodnutí. Takový postup by však byl v rozporu s obecnou zásadou zakotvenou v českém právním řádu, podle které není přípustné podání opravného prostředku pouze proti důvodům rozhodnutí (srov. § 202 odst. 3 občanského soudního řádu, § 246 a § 249 trestního řádu *a contrario* či § 82 odst. 1 správního řádu).

18. Podle nás tak rozhodnutí Nejvyššího soudu není účinným prostředkem nápravy zásahu do práv poškozených. Stěžovatelka neměla povinnost v tomto řízení aktivně vystupovat a neměla ani povinnost toto rozhodnutí napadat ústavní stížností, jak v souvislosti s hodnocením materiální přípustnosti námitek požaduje většina. Opačné závěry většiny nemají oporu v zákonné úpravě ani dosavadní judikatuře a zkrátily právo stěžovatelky na přístup k Ústavnímu soudu.

19. Oceňujeme, že se Nejvyšší soud v podstatné části věnoval i námitkám porušení práv stěžovatelky, které ministr spravedlnost vznesl. Nic nebránilo tomu, aby se k obdobným ústavněprávním námitkám stěžovatelky vyjádřil nezávisle na Nejvyšším soudu i Ústavní soud. Mohlo by se stát, že by se jejich hodnocení rozešlo – zdá se například, že Nejvyšší soud v bodech 52 až 55 popírá závěry nálezů sp. zn. IV. ÚS 1993/21 a sp. zn. I. ÚS 443/23, tvrdí-li, že stěžovatelka jako poškozená neměla právo se zúčastnit veřejného zasedání o odvolání, neboť se týkalo jen trestu (srov. bod 12 výše). Rozhodnutí by však vedle sebe obstála (přednost by měly závěry Ústavního soudu). Zcela jistě ale tušený rozpor tohoto typu nemůže být důvodem pro závěr o materiální nepřipustnosti námitek.

III.

Proč měl být napadený rozsudek zrušen

20. Ačkoliv většina shledala, že krajský soud při rozhodování o trestu porušil základní právo stěžovatelky (oběti), přesto jeho rozhodnutí nezrušila. S tím nemůžeme souhlasit. Většina se totiž nevypořádala s dosavadní judikaturou (III. A), pro svůj závěr nepředložila žádné přesvědčivé důvody (III. B) a nevysvětlila, jak široce či úzce mají být její závěry chápány (III. C). Zrušení výroku o trestu by přitom nutně neznamenalo, že obviněnému bude uložen trest přísnější (III. D).

III. A) Většina se nevypořádala s judikaturou Ústavního soudu

21. Naše prvotní výhrada je, že se většina nevypořádala ani s relevantní judikaturou. Ústavní soud v minulých nálezech k ústavní stížnosti oběti zrušil dokonce i zprošťující rozsudek, a vystavil tak toho, proti komu se trestní řízení vedlo, novému rozhodování jak o vině, tak o trestu. V této konkrétní věci ale většina rozhodla, že „pouhý“ výrok o trestu zrušit nelze. Tento rozdílný přístup neumíme vysvětlit a většina se bohužel o vysvětlení ani nepokusila.

22. Judikatura Ústavního soudu k účinnému vyšetřování a navazujícím procedurálním závazkům od počátku vycházela z toho, že oběti se budou moci ústavní stížností bránit i proti soudním rozhodnutím, a dokonce i proti rozsudkům o „*zproštění obžaloby*“ [nález sp. zn. I. ÚS 3196/12 ze dne 12. 8. 2014 (N 152/74 SbNU 301), bod 17]. V souladu s tím Ústavní soud k ústavní stížnosti oběti zrušil zprošťující rozsudek (pravomocné

rozhodnutí v trestní věci) v případě týkajícím se práva na život podle čl. 2 Úmluvy (nález sp. zn. IV. ÚS 1993/21 ze dne 26. 4. 2022) a v případě, který se podle daného nálezu týkal práva nebyt podroben mučení, nelidskému a ponižujícímu zacházení podle čl. 3 Úmluvy (nález sp. zn. I. ÚS 443/23 ze dne 10. 5. 2023).

23. Posuzovaná věc se od těchto případů v žádném relevantním skutkovém či právním hledisku neliší. I v této věci jde o pozitivní závazky, konkrétně plynoucí z práva nebyt podroben mučení, nelidskému a ponižujícímu zacházení (čl. 3 Úmluvy, čl. 7 odst. 2 Listiny), jak uvádí též většina. Pravda, stěžovatelka nebrojí proti zprošťujícímu rozsudku, ale rozhodnutí o trestu. Ale zrušení zprošťujícího rozsudku je ve všech ohledech pro obviněného intenzivnější zásah, než by bylo zrušení „toliko“ rozhodnutí o trestu. Zrušit zprošťující rozsudek znamená vystavit někoho, kdo byl pravomocně zproštěn obžaloby, znovu trestnímu řízení a novému rozhodování o vině *i trestu*. Jde o zásadnější zásah do jeho postavení, do rozhodování trestních soudů a realizace trestní politiky. To, že byl v posuzované věci napaden „jen“ výrok o trestu, tedy nepředstavuje relevantní rozdíl a neospravedlňuje odlišný procesní výsledek, k němuž většina dospěla. Je-li Ústavní soud oprávněn zrušit k ústavní stížnosti oběti zprošťující rozsudek, tím spíše je oprávněn zrušit výrok „jen“ o trestu. Dodáváme, že pokud v minulosti Ústavní soud přistoupil toliko k vydání deklaratorního výroku, učinil tak proto, že se zrušení napadeného rozhodnutí stěžovatelé ani nedomáhali, jak uvádí i většina [viz bod 36 nálezu a tam odkazovaný nález sp. zn. III. ÚS 3006/21 ze dne 22. 3. 2022, který navíc většina částečně překonává spolu s nálezem sp. zn. III. ÚS 1412/20 ze dne 6. 10. 2020].

24. V nedávné době Ústavní soud zdůraznil, že „*stabilita jeho judikatury představuje samostatnou ústavní hodnotu*“ [viz např. nález sp. zn. Pl. ÚS 34/23 ze dne 28. 2. 2024 (94/2024 Sb.), *Vlkančice*, bod 30; obdobně nález sp. zn. Pl. ÚS 26/22 ze dne 21. 2. 2024 (73/2024 Sb.), *Číměř*, bod 27]. Navzdory tomu a přes naše opakovaně upozornění se ale většina s předchozí judikaturou nevypořádala. Její jedinou reakci představuje poněkud záhadně znějící bod 89 nálezu. V něm se mimo jiné dočteme, že se většina „*nevvyjadřuje k tomu, zda právní názor vyplývající z tohoto nálezu [...] dopadá též na skutkové a právně odlišné ústavní stížnosti poškozených proti jiným rozhodnutím trestních soudů, např. o vině (včetně zproštění obžaloby) či o zastavení trestního stíhání apod., a na rozhodnutí Ústavního soudu o nich*“.

25. Tato pasáž nasvědčuje tomu, že podle většiny nejspíš lze posuzovanou věc *odlišit* od námi odkazovaných nálezů. Většina ale nevysvětlila, v jakém *relevantním* skutkovém či právním aspektu se případy odlišují. Jak jsme výše vysvětlili, skutečnost, že slo „jen“ o zrušení výroku o trestu, takovou odlišnost představovat nemůže. Každý soud, soudkyně i soudce přitom „*má přirozeně povinnost odůvodnit, proč se domnívá, že nová kauza je od té předchozí odlišná a čím přesně*“ (BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. Judikatura a právní argumentace. 3. vyd. Praha: Auditorium, 2024, s. 63). Na tuto svou přirozenou povinnost ale většina rezignovala. Její mlčení má jediné vysvětlení: většina nenalezla ani přesvědčivé odůvodnění, v čem se dané případy odlišují, ani dostatečně silné důvody – či dostatečně širokou shodu – na to, aby předchozí nálezy překonala. Výsledkem je vnitřně rozporná judikatura.

III. B) Argumenty proti zrušení jsou nepřesvědčivé

26. Nepřesvědčují nás ani důvody, pro které se většina rozhodla napadený rozsudek nezrušit. Než se k nim vyjádříme, musíme vytknout jedno specifikum věci před závorku.

Krajský soud měl a mohl plně respektovat jak základní práva obviněného, tak základní práva stěžovatelky. Bylo možné současně zachovat právo obviněného na spravedlivý proces (a další práva) a právo stěžovatelky na účinné vyšetřování (a další práva). Tato práva a z nich plynoucí závazky totiž nebyly v klasickém přímém střetu, ale působily souběžně (STOYANOVA, V., op. cit. v bodě 76 nálezu, s. 119).

27. Střet vznikl až v důsledku toho, že krajský soud svou úlohu nezvládl. Kvůli tomu musí Ústavní soud posuzovat, zda ochrana pozitivních závazků plynoucích z práv stěžovatelky (čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy) opodstatňuje zásah do právních poměrů obviněného. Souhlasíme s tím, že pozitivní závazek „*nevede k pozastavení negativních závazků*“ (bod 76 nálezu) a s tím, že v případě střetu nelze žádnému z nich „*přiznat absolutní prioritu*“ (bod 77 nálezu). Většina proto měla pečlivě vyvažovat, co upřednostnit v posuzované věci. Důkladné vyvažování ale neprovedla. Důvody, kterými většina ospravedlňuje nezrušení výroku o trestu, podle nás nestačí, k čemuž nás vedou následující úvahy.

III. B. 1. Právní jistota

28. Stěžejní důvod, pro který většina odmítla zrušit výrok o trestu, je ochrana právní jistoty obviněného (odsouzeného), která se konkrétně projevuje v principu nezměnitelnosti rozhodnutí, která již nabyla právní moci (bod 75 nálezu). I podle nás je právní jistota důležitou ústavní hodnotou, nelze s ní ale operovat zjednodušujícím způsobem.

29. Činnost Ústavního soudu – tak jako dalších dvou vrcholných soudů České republiky – spočívá zejména v přezkumu a případném rušení pravomocných rozhodnutí. Ústavními stížnostmi se brojí „*proti pravomocným rozhodnutím*“ [§ 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], a pokud takové rozhodnutí porušuje základní práva stěžovatele, Ústavní soud ho „*zruší*“ [§ 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Zákonná úprava, která je v tomto případě závazná i pro ústavní soudkyně a soudce (čl. 88 odst. 2 Ústavy), je tedy založena na předpokladu, že důvody pro ochranu základního práva zpravidla převáží nad důvody pro zachování právní jistoty a nezměnitelnosti pravomocného rozhodnutí. Sdílíme názor většiny, že toto výchozí pravidlo se neuplatňuje bezvýjimečně (bod 71 nálezu). Odlišný postup ale musí být přesvědčivě odůvodněn. A většina s žádným pádným důvodem, proč má výjimečně převážet ochrana právní jistoty, nepřišla.

30. V judikatuře Ústavního soudu většina oporu nemá. Jediné rozhodnutí, na které většina v této souvislosti odkazuje, je nález sp. zn. Pl. ÚS 15/01 ze dne 31. 10. 2001 (N 164/24 SbNU 201; 424/2001 Sb.), *Stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného*. Potíž je v tom, že tento nález není o právní jistotě. Ústavní soud v daném případě derogoval zákonné ustanovení, podle kterého mohl Nejvyšší soud ke stížnosti ministra spravedlnosti zrušit pravomocné trestní rozhodnutí v neprospěch obviněného. Tato úprava ovšem byla v rozporu s ústavním pořádkem nikoliv proto, že narušovala právní jistotu, nýbrž kvůli tomu, že tento mimořádný opravný prostředek měl v rukou výhradně stát a nikoliv obviněný – porušen tak byl princip rovnosti zbraní (čl. 37 odst. 3 Listiny, čl. 6 Úmluvy). Ústavní soud se tehdy sice okrajově vyjádřil i k ochraně právní jistoty, ale způsobem, který argumentaci většiny nepodporuje. Uvedl totiž, že „*zavedení mimořádných opravných prostředků [...] a prolomení principu nezměnitelnosti rozhodnutí, která již nabyla právní moci, [je] adekvátní toliko v případě důvodů výjimečných*“. Takovým

výjimečným důvodem je i porušení základního práva, a tím se kruhem vracíme na začátek úvahy.

31. Ani rozhodnutí dvou zahraničních soudů a dokumenty Rady Evropy, na které většina odkazuje v bodě 75, její závěry nepodporují. Sdílíme jejich obecná východiska, tedy že i právní jistota obviněného (odsouzeného) je důležitou hodnotou a že zasahování do pravomocných rozsudků, zvláště trestních, má ústavněprávní a lidskoprávní limity. Nic dalšího ale nefikají – rozhodně ne to, že by Ústavní soud nemohl zrušit výrok o trestu. Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu se týká obnovy řízení (a příliš tak nesouvisí s posuzovanou věcí). Navíc se v něm vysvětluje, že Německo patří ke státům, kde ústava neumožňuje obnovu trestního řízení v neprospěch obviněného. Česká republika se ale řadí k zemím, které ji připouští, nedostatečné posouzení může dokonce porušovat základní práva obětí (viz nález sp. zn. III. ÚS 1716/16 ze dne 9. 8. 2016, který většina paradoxně v bodě 75 také zmiňuje). Ústavní tribunál Španělska uvádí, že deklaroval porušení práv a nemohl zrušit rozhodnutí o trestu, neboť jeho judikatura „*až na určité výjimky nepřipouští rušení zprošťujících rozsudků nebo změny výroku o trestu vedoucí k jeho zpřísnění*“. Jeho rozhodnutí tak správně vnímá úzkou souvislost mezi rušením zprošťujících rozsudků a zásahy do výroku o trestu (tedy souvislost, kterou většina nereflextuje), nadto připouští výjimky. Rezoluce Výboru ministrů a *bilan d'action* se věnují tomu, že nedošlo k obnovení trestního řízení po vydání rozsudku ESLP o porušení pozitivních procedurálních závazků plynoucích z čl. 3 Úmluvy, neboť došlo k uplynutí promlčecích lhůt a poškození se obnovy nedomáhali. Nic z toho pro posuzovanou věc neplatí.

32. Právní jistota se projevuje i v principu *ne bis in idem*, avšak ani s ním by zrušení pravomocného trestního rozhodnutí Ústavním soudem nebylo v rozporu. Ustanovení čl. 40 odst. 5 Listiny výslovně předpokládá, že pravomocné trestní rozhodnutí lze zrušit v řízení o mimořádném opravném prostředku. Ani z pohledu Úmluvy (čl. 6 ve spojení s čl. 4 Protokolu č. 7) by takový zásah nebyl problematický. Předně je otázkou, zda je vůbec trestní rozhodnutí konečné (v autonomním významu dle Úmluvy), pokud ještě běží dvouměsíční lhůta k jeho napadení ústavní stížností (srov. rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Mihalache proti Rumunsku* ze dne 8. 7. 2019, č. 54012/10, § 115 a 116). I kdyby bylo, judikatura ESLP obecně připouští znovuootevření trestního řízení i z důvodu zásadních právních vad (viz již rozsudek ve věci *Nikitin proti Rusku* ze dne 20. 7. 2004, č. 50178/99, § 56 a 57). Zrušením trestního rozhodnutí k ústavní stížnosti oběti by nebyla porušena ani zásada zákazu *reformationis in peius*, která by se ostatně vztahovala jen na případ, kdy si určitý opravný prostředek podá (jen) obviněný. Podotýkáme, že ani většina netvrdí, že by zrušení rozhodnutí bylo v posuzované věci rozporné s těmito principy.

33. Nenacházíme tedy dostatečný důvod pro to, aby ochrana právní jistoty v tomto případě převážela. Nebrání-li ochrana právní jistoty zrušení zprošťujícího rozsudku (a novému rozhodování o vině i trestu), nemůže nyní bránit zrušení toliko výroku o trestu (a novému rozhodování jen o něm).

III. B. 2. Zásah do koncepce trestního práva

34. Podle většiny by zrušení výroku o trestu zřejmě narušilo koncepci trestního práva. Většina upozorňuje na „*náklady*“ spojené s vtažováním obětí (poškozených) „*do základního trestněprocesního vztahu*“ (mezi obviněným a státem) a na to, že se ukládání

testy „mohou začít lišit i podle přístupu poškozených, podle jejich procesní aktivity či pasivity“ (bod 83 nálezu).

35. Zde musíme připomenout, že i většina potvrdila právo poškozených na účinné vyšetřování plynoucí z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy a navazujících požadavků kladených na soudní řízení, včetně rozhodování o trestu. Zároveň většina uvádí, že poškozený je i podle trestního řádu stranou trestního řízení, že jeho procesní práva se vztahují i na rozhodování o vině a trestu a že poškozený je účastníkem řízení o vině a trestu z pohledu zákona o Ústavním soudu (body 34 až 37 nálezu). Již nyní tak poškození mají takové postavení, že jejich procesní aktivita či pasivita je fakticky způsobila ovlivnit rozhodnutí o vině a trestu. Stále platí, že přímý právní vztah mezi poškozeným a obviněným v trestním právu není dán (poškození nemají právo na to, aby byl někdo konkrétní trestně stíhán nebo konkrétním způsobem potrestán). Poškození se však mohou u trestních soudů dovolávat svých zákonných i základních práv vůči státu, což může mít nepřímý dopad do právní sféry obviněného. V tomto smyslu ke „vtažení“ poškozených do trestního řízení již došlo a nálezu to jen potvrzuje.

36. Na to navazuje argument trestním řádem. Protože se poškození nemohou domáhat zrušení výroku o trestu u trestních soudů, podle většiny se „[z]e *systémového pohledu* [...] *nejeví jako žádoucí*“, aby tuto možnost měli u Ústavního soudu (bod 84 nálezu). To, jak má Ústavní soud využívat své pravomoci, které mají ústavní původ a zakotvení, ale nelze vykládat podle obsahu podústavního procesního kodexu, jímž Ústavní soud není vázán (čl. 88 odst. 2 Ústavy *a contrario*). Ústavní soud se běžně dostává do situací, kdy musí přezkoumat rozhodnutí jiného než vrcholného soudu, proti němuž u obecných soudů není přípustný žádný opravný prostředek (například civilní rozhodnutí o bagatelních věcech, či rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé). Systémově to není nejvhodnější, ale rozhodně to není důvod, proč napadené rozhodnutí nezrušit.

37. Navíc většina není v argumentaci trestním řádem důsledná. Nejvyšší soud může zrušit pravomocný výrok o trestu v neprospěch obviněného, a to i z toho důvodu, že byl „*uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští*“ nebo „*trest ve výměře mimo trestní sazbu*“ [§ 265 odst. 1 písm. i) trestního řádu]. Je-li možné, aby Nejvyšší soud zrušil pravomocný výrok o trestu i v neprospěch pachatele kvůli zásadnímu porušení zákonných pravidel pro jeho ukládání, mělo by být obdobně možné, aby Ústavní soud po pečlivém vyvažování zrušil pravomocný výrok o trestu pro porušení ústavně chráněných přirozených práv člověka.

III. B. 3. Zásah do trestní politiky

38. Většina dále argumentuje trestní politikou. Tvrdí, že „[k]omplexní problematika nastavení poměru retributivních a restorativních prvků v systému trestního práva [...] v sobě zahrnuje jak politické, tak složité empirické otázky“ (bod 83), a že „[k] posuzování nastavení trestní politiky státu ani komplexních empirických otázek [...] není Ústavní soud ideálně situován“ (bod 84). V obecné rovině s těmito tvrzeními jistě můžeme souhlasit. Nerozumíme ale tomu, jakou spojitost mají s tím, že se v posuzované věci Ústavní soud nezrušil výrok o trestu.

39. I podle většiny má Ústavní soud přezkoumávat, zda tresty ukládané za zásahy do základních práv podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy jsou dostatečně odůvodněny a zda nejsou zcela nepřiměřeně mírné. Právě tento přezkum – se kterým většina souhlasí –

se může do určité míry dotknout nastavení retributivních prvků trestního práva a případně i některých komplexnějších empirických otázek trestání. Rozhodnutí, zda po provedení tohoto přezkumu bude napadené rozhodnutí zrušeno, již ale s řešením žádné komplexní otázky tohoto typu nesouvisí. Téměř se zdá, že většina na moment zapoměla, že se věnuje důvodům pro nezrušení výroku o trestu, a místo toho zde promítla své dosud skryté vnitřní výhrady k právu na účinné vyšetřování a navazujícím procedurálním závazkům jako celku.

40. Posuzovaná věc se navíc tohoto typu komplexních otázek netýkala. Z hlediska pozitivního procedurálního závazku stačilo přezkoumat, zda není dán extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy – právě touto zásadní vadou totiž rozsudek krajského soudu trpí, v důsledku čehož není výrok o trestu dostatečně odůvodněný, respektive postrádá podklad pro rozhodnutí o trestu. Takový přezkum je součástí činnosti Ústavního soudu od prvopočátku. Pokud by Ústavní soud z těchto důvodů napadené rozhodnutí zrušil, nijak by tím do nastavení trestní politiky nezasáhl.

III. B. 4. Role Ústavního soudu

41. Spíše mezi řádky lze vtušit argument, že zrušit výrok o trestu v neprospěch obviněného neodpovídá roli Ústavního soudu. Tedy že úlohou Ústavního soudu je chránit jednotlivce před excesivními zásahy veřejné moci a že rozhodnutí Ústavního soudu nemají vést k tomu, že je komukoliv zpřísněn trest. Nechceme tuto možnou námitku přejít mlčením.

42. Úkolem Ústavního soudu je poskytovat ochranu všem základním právům. Zrušení výroku o trestu s vědomím, že v dalším řízení může být zpřísněn, by bylo důsledkem ochrany základního práva oběti (a pozitivního závazku z daného práva plynoucího). Ochranná funkce základních práv – včetně povinnosti některá práva chránit trestněprávně – není v českém kontextu žádnou novinkou (Wagnerová, E. In: *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 14 a 15). Nic nového není ani na tom, že ochrání-li Ústavní soud základní právo jednoho jednotlivce, může to mít i poměrně tvrdý dopad na jiného jednotlivce. Rozhodování Ústavního soudu, jako rozhodování jakéhokoli jiného soudu, zkrátka může těžce dopadnout na toho, kdo v řízení neuspěl.

43. Trestněprávní důsledky jsou závažné. Stejně tak jsou ale závažné zásahy do základního práva oběti, kvůli kterým je nasazení trestního práva potřebné. Stát se nemůže rozhodnout, že nebude trestat ty, kteří ohrožují právo jiných na život; kteří je podrobují nelidskému či ponižujícímu zacházení. V těchto případech totiž „[n]ení na volné úvaze státu, zda a jakým způsobem bude postihovat zločinnost“; zajistit bezpečnost jednotlivců před takovými útoky je dokonce „[b]ýtostným důvodem, na němž je založena existence státu, státní moci“ [nálezu sp. zn. Pl. ÚS 17/10 ze dne 28. 6. 2011 (N 123/61 SbNU 767; 232/2011 Sb.), body 61 a 62]. Dodržování pozitivních závazků k ochraně těchto práv musí Ústavní soud požadovat po státu jako celku, včetně trestních soudů. Nedostojí-li trestní soud svým povinnostem, má mít Ústavní soud možnost k ústavní stížnosti oběti – po pečlivém vyvažování – rozhodnutí trestního soudu zrušit. Ústavní soud by se tím nestal „orgánem pro sjednocování trestů“, jeho zásahy by v úvahu připadaly jen u nejzávažnějších trestných činů, takových, jimiž bylo zasaženo do práva oběti na život či práva nebýt podroben mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení. A i v těchto

případech by bylo jeho úkolem zasahovat jen proti excesům a primárně posuzovat to, zda byly pro uložený trest dány dostačující důvody.

44. Většina upozorňuje na možné zneužití pravomoci zrušit výrok o trestu, podle většiny by se „*zvýšilo riziko přílišné koncentrace moci v rukou jedné ústavní instituce*“ (bod 84 nálezu). Obavu ze zneužití chápeme. Jenže žádné rozhodnutí toto riziko neodstraní. I kdyby nálezy jasně říkal, že rozhodnutí o trestu nelze nikdy zrušit v neprospěch obviněného, budoucí většinu, odhodlanou tuto pravomoc získat a zneužít, by takový precedent nezastavil. Plenární většinu nemá kdo donutit k respektování dřívějších rozhodnutí – do jisté míry paradoxně to ilustruje i posuzovaná věc, v níž se většina s předchozí relevantní judikaturou odmítla vypořádat. Skutečnou a podle nás dostačující pojistkou je úprava, podle níž Ústavní soud nemůže sám rozhodovat o vině a trestu, nemůže tedy nikoho uznat vinným, uložit mu trest ani ho zpřísnit. Většina se přesto rozhodla začít stavět papírovou hráz proti nebezpečí, které se v kontextu fungování českého ústavního pořádku příliš pravděpodobně nejeví, totiž že Ústavní soud bude bezdůvodně či ve zlém víře vynucovat zpřísnění trestů. Ústavní pořádek podle nás čelí jiným výzvám.

III. B. 5. Dělbá moci

45. Nakonec většina varuje, že pravomoc Ústavního soudu zrušit výrok o trestu je „*v napětí s ústavním principem dělby moci mezi mocí zákonodárnou a soudní*“ (bod 84 nálezu). Otevřeně přiznáváme, že této úvaze nerozumíme. Pokud Ústavní soud zruší rozhodnutí trestního soudu, jde přeci o zásah jednoho orgánu soudní moci do rozhodování jiného orgánu soudní moci – činnosti zákonodárce se takový zásah netýká. A v posuzované věci nikdo netvrdil, že by zákonodárce nedostal pozitivním závazkům a zásah do základního práva stěžovatelky (podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy) kriminalizoval nedostatečně nebo vůbec. Stěžovatelka neviděla problém v zákonné úpravě, ale v její aplikaci.

46. Úvaha většiny pokračuje konstatováním, že by zrušení výroku o trestu bylo v napětí s „*nastavením rolí a kompetencí uvnitř moci soudní mezi Ústavním soudem na straně jedné a obecnými (trestními) soudy na straně druhé*“ (bod 84 nálezu). Ani tentokrát nám není myšlenka většiny jasná. Úkolem trestních soudů je rozhodovat o vině a trestu a úkolem Ústavního soudu je přezkoumávat, zda při tom nevybočily z ústavních mezí a neporušily něčí základní právo. Pokud by Ústavní soud zrušil rozhodnutí trestního soudu kvůli tomu, že porušilo něčí základní právo, bylo by to přesně v souladu s ústavním vymezením rolí těchto soudních orgánů.

47. Ochrana dělby moci by navíc v posuzované věci vyžadovala zrušení napadeného rozsudku. Jaké tresty mohou trestní soudy uložit a jakými pravidly se přitom mají řídit, určuje primárně zákonodárce (čl. 39 Listiny). Nejen stanovením trestní sazby, ale i dalšími ustanoveními o ukládání trestů vymezuje prostor, v němž se trestní soudy musí pohybovat. Krajský soud ale z tohoto prostoru zásadním způsobem vybočil, jak plyne z rozhodnutí Nejvyššího soudu (viz shrnutí v bodech 60 až 62 nálezu). I moc výkonná – byť je její role omezená – toto rozhodnutí označila za exces (viz shrnutí stížnost ministra spravedlnosti pro porušení zákona a vyjádření nejvyššího státního zástupce k ní v citovaném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tz 18/2024). Krajský soud tedy zásadním způsobem porušil zákonná pravidla pro ukládání trestů, a nerespektoval tedy svou ústavně vymezenou roli (srov. obdobně v občanskoprávním kontextu nálezy sp. zn.

Pl. ÚS 23/24 ze dne 11. 9. 2024, *Valorizace vnosů*, zejména body 46 a násl.). Odmítá-li většina napadené rozhodnutí zrušit, nechrání dělbou moci, ale toleruje její narušení ze strany krajského soudu, který hrubě porušil svou vázanost zákonem.

III. B. 6. Nezohlednění specifík posuzované trestní věci a dopadu vad napadeného rozhodnutí na stěžovatelku

48. Domníváme se, že při snaze o vyvážené posuzování potřeby ochrany práv stěžovatelky na straně jedné a obviněného na straně druhé většina nepřijatelným způsobem opomenula specifický charakter trestní věci, v níž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a s tím související výrazný dopad, jaký reálně mohou mít vady napadeného rozhodnutí konstatované nálezem na život a práva stěžovatelky.

49. Je třeba opětovně připomenout a zdůraznit, že stěžovatelka je zvlášť zranitelnou obětí znásilnění. Jde tedy o osobu, jejíž ústavně zaručené právo na lidskou důstojnost bylo zločinem odsouzeného zasaženo mimořádně intenzivním způsobem. Od toho je třeba odvíjet závěr o jejím adekvátně intenzivním (silném) právu na účinné vyšetřování (zahrnujícím i oblast postihu pachatele daného trestného činu). Vady, kterými je zatíženo napadené rozhodnutí a jemu předcházející postup krajského soudu v posuzované věci, jež Ústavní soud v nálezu identifikoval (jakož před ním i Nejvyšší soud), se stěžovatelky přímo a osobně dotýkají; připomeňme, že krajský soud na stěžovatelku dokonce přenesl část viny za zločin, který na ní byl spáchán (viz body 62 a 63 nálezu). Jsme přesvědčeni, že nejde o spekulace, pokud tvrdíme, že takové vady jsou způsobitelné přínést stěžovatelce jako zvlášť zranitelné oběti další újmu, která by ve většině jiných trestních věcí nehrozila (alespoň ne tak naléhavě). Kasace tohoto extrémně vadného rozhodnutí tak podle našeho názoru představuje jediný efektivní způsob, jakým lze vzniku zmíněné újmy zamezit, resp. jakým lze tuto újmu alespoň zmírnit.

50. Většina své úvahy soustředila primárně na otázku, zda lze zrušit rozsudek o trestu k tíži pachatele z důvodu jeho nepřiměřené mírnosti. Pominula základní práva stěžovatelky, pro jejichž porušení se stěžovatelka zrušení napadeného rozsudku domáhala a které s vyšší trestu nesouvisely, resp. souvisely pouze nepřímě. Stěžovatelka poukazovala na zásah do řady jejích (hmotných) základních práv s tím, že neodvratným nutným výsledkem těchto zásahů bylo rovněž uložení nepřiměřeně mírného trestu. Zrušení napadeného rozsudku navrhovala rovněž, resp. právě pro porušení jejích (hmotných) základních práv. Touto optikou se však většina na věc vůbec nedívala.

III. C) Jak kategorické jsou závěry nálezu?

51. Poslední otázkou je, jak široce či úzce mají být závěry nálezu chápány. Je zřejmé, že většina neshledala důvody pro zrušení napadeného rozsudku v této věci. Znamená to ale, že podle většiny nelze k ústavní stížnosti oběti zrušit rozhodnutí o trestu nikdy, nebo to byl výsledek hodnocení konkrétních okolností a poměrování dotčených práv a z nich plynoucích závazků v této věci?

52. Výslovnou odpověď nálezy nedává. Závěr, že Ústavní soud nemůže k ústavní stížnosti oběti nikdy zrušit výrok o trestu, by ale byl natolik zásadní, že kdyby měl většinovou podporu, jistě by se v odůvodnění objevil. Většina tak ponechává prostor k dalšímu judikaturnímu vývoji a rušení výroku o trestu kategoricky nezapovídá. Její rozhodnutí ovšem příliš nepřispívá k předvídatelnosti judikatury.

III. D) Shrnutí

53. Shrnujeme, že Ústavní soud měl v posuzované věci zrušit výrok o trestu v rozsudku krajského soudu. Nenarušil by tím nepřipustně ochranu právní jistoty obviněného ani koncepci trestního řízení, které zrušení pravomocného rozhodnutí o trestu v některých případech umožňuje. Nenarušil by ani dělbu moci, ale naopak přispěl k jejímu respektování. Krajský soud totiž vybočil z prostoru, který soudům pro ukládání trestu za posuzovaný trestný čin vymezuje ústavní pořádek i zákonodárce. Většina se ale rozhodla toto porušení pravidel dělby moci ponechat bez nápravy.

54. Zrušení výroku o trestu by neznamenal, že obviněný bude potrestán přísněji. Krajský soud by v dalším řízení musel plně respektovat práva obviněného i právo stěžovatelky a s náležitou péčí zvážit a především poprvé řádně odůvodnit, jaký trest uloží. Na jedné straně by své úvahy již nemohl založit na důkazně nepodložených domněnkách, které stěžovatelku jako oběť neopodstatněně zraňovaly. Na druhou stranu by musel zohlednit i chování obviněného a to, že část trestu již byla vykonána (uběhla část zkušební doby). Obviněný by tedy nutně nemusel dostat přísnější trest. V důsledku rozhodnutí většiny ale krajský soud již nedostane příležitost svá pochybení napravit. Jaký trest by při dodržení všech pravidel a závazků byl uložen, se tak nikdy nedozvíme.

55. Ochrana bezpečnosti každého člověka před ohrožením jeho základních práv a svobod patří mezi nejdůležitější úkoly státu. Efektivita jejího zajištění je zvlášť významná tam, kde základní práva jednotlivce nejsou jen potenciálně ohrožena, nýbrž došlo již k jejich porušení, jako je tomu typicky u obětí trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

56. Nelze pomíjet, že negativním rysem stavu každé společnosti je latence trestných činů. Jejich odhalení a spravedlivé potrestání původců jistě závisí na schopnostech orgánů činných v trestním řízení. Ovšem výše uvedené činy, pro něž je typické nerovné postavení pachatelů a obětí, se často dějí ve specificky uzavřených společenstvích, jakými jsou například univerzity, církve, sportovní oddíly, dětské tábory, kulturní soubory či pracoviště, ale především rodinná prostředí, odkud většinou není úniku. Jsou odhalitelné zpravidla jen tehdy, rozhodne-li se oběť promluvit. Aby tak učinila, musí mít důvěru v systém trestní spravedlnosti, zejména jak s ní a s jejím sdělením bude zacházeno a zda účinné vyšetřování povede k spravedlivému zadostiučinění nebo vyvolá její další traumatizaci. Obáváme se, že nález poukazující na procesní systémové limity trestní spravedlnosti údajně omezující a bránící poskytnutí ústavní ochrany základním právům obětí, žádoucí důvěru neposílí.

IV. Závěr

57. Oceňujeme, že většina v souladu s dosavadní judikaturou shledala porušení procesního aspektu práv stěžovatelky podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy. Tento závěr má i naši podporu. Jinak ale nález představuje krok zpět. Je rozhodnutím, které přináší více otázek než odpovědí. Nedává totiž odpověď na podstatnou část námitek stěžovatelky. Nedává odpověď na to, proč se rozchází s dosavadní judikaturou – a především na jednoduchou otázku, proč Ústavní soud nemohl zrušit rozhodnutí o trestu ke stížnosti stěžovatelky (poškozené), když ke stížnosti jiných poškozených mohl zrušit

dokonce i zprošťující rozsudek? Tento nález jsme proto z výše uvedených důvodů nemohli podpořit.

V Brně dne 19. března 2025

Josef Baxa

Lucie Dolanská Bányaiová

Veronika Křesťanová

Kateřina Ronovská

Daniela Zemanová